

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEN
YARARLANMA: LEO LİONNİ KİTAPLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURULLAH ARIÇAM

DANIŞMAN

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ TUĞBA DEMİRTAŞ TOLAMAN

OCAK 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEN
YARARLANMA: LEO LİONNİ KİTAPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURULLAH ARIÇAM

DANIŞMAN

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ TUĞBA DEMİRTAŞ TOLAMAN

OCAK 2025

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Nurullah ARIÇAM

ÖN SÖZ

Eğitim; insanın doğumundan ölümüne kadar süren bireye bilgi ve becerinin yanında değer de kazandıran dinamik bir süreçtir. İnsanın doğumundan ölümüne kadar olan bu süreçte edebiyat ve dil eğitimi elde edilen kazanımların sağlanmasında önemli bir vasıtaadır. Düşüncelerin aktarılmasında köprü vazifesi gören dil, milli ve manevi kültür unsurlarının yanında değerlerimizin muhafazasında ve aktarılmasında da rol oynar. Eğitim sürecinde kullanılan dokümanlar da dil becerilerinin ve akademik kazanımların yanında değerlerin benimsetilmesinde de önemli bir araçtır.

İlk insanın var oluşuyla birlikte tarih boyunca etik, ahlak gibi farklı başlıklarla da olsa değer kavramı insanın merkeze aldığı günlük yaşamının bir parçası olmuştur. Yüzyıllardır üzerine kafa yorulan bu konuda farklı yöntem ve yaklaşımlar ortaya konulmuş çeşitli değerler eğitimi yolları üzerinde durulmuştur. Eğitim sürecinde öğrencilerin faal olduğu ve etkinlikler yoluyla değerler eğitiminin benimsetildiği çalışmaların öğrenciler üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu araştırmada değerler eğitimi sürecinde yararlanılabilecek çocuk edebiyatı ürünleri sunulacaktır.

Kişisel gelişimim ve severek icra ettiğim öğretmenlik mesleğime olan katkılarının yanında bu çalışmanın tamamlanmasında üzerimde büyük emekleri olan akademik katkıları yanında insan ilişkileri konusunda örnek aldığım, yaşamımda iz bırakan, öğretmenlik tecrübelerinden ve akademik birikiminden istifade ettiğim kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN'a saygı ve şükranlarımı sunuyorum. Üç yılı bulan bu zorlu süreçte desteğini hep üzerimde hissettiğim kıymetli annem Hatice ARIÇAM'a, ve bir öğretmenden çok fazlası olarak nitelendirebileceğim çok değerli hocam Prof. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN'e teşekkürlerimi iletiyorum.

ÖZET

DEĞERLER EĞİTİMİNDE ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEN YARARLANMA: LEO LİONNİ KİTAPLARI

Nurullah ARIÇAM

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN

Sakarya Üniversitesi, 2024.

Çocuk edebiyatı ürünleri, eğitim öğretim sürecinde evrensel bir kaynak olma niteliği taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı Leo Lionni tarafından yazılan resimli çocuk kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelenmesidir. Araştırma, Leo Lionni tarafından yazılan resimli kitaplar üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde ise betimsel analizden yararlanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, kitaplarda en çok yer verilen değerlerin sevgi değeri olduğu tespit edilmiştir. Sevgi değerini sırasıyla açık görüşlü olma, yardımlaşma, duyarlılık, paylaşma, dostluk, saygı, çalışkanlık, nezaket sahibi olma, dayanışma, aile birliğine önem verme, cesaret, şükretme, vefalı olma, sabır, bencil olmama, merhamet, ölçülü olma, bağımsızlığa önem verme, mürüvvet, temizlik, iyi niyetli olma, fedakârlık, kanaatkar olma, hoşgörü, alçak gönüllü olma, misafirperverlik, sadelik, sağlıklı olmaya önem verme ve sorumluluk sahibi olma değeri takip etmiştir. Araştırma kapsamında incelenen Leo Lionni eserlerinin içinde buldukları farklı değerler ve bu değerlerin sunulmuş biçimi ile değerler eğitiminde yararlanılabilecek nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler eğitimi, Çocuk edebiyatı, Resimli Çocuk Kitapları, Leo Lionni.

ABSTRACT

USING CHILDREN'S LITERATURE PRODUCTS IN VALUES EDUCATION: LEO LIONNI BOOKS

Nurullah ARIÇAM

Master's Thesis

Supervisor: Dr. Tuğba DEMİRTAŞ TOLAMAN

Sakarya University, 2024.

Children's literature products are a universal resource in the education process. The aim of this research is to examine the illustrated children's books written by Leo Lionni in terms of values education. The research was conducted on picture books written by Leo Lionni. Qualitative research method was used in the research. Descriptive analysis was used to analyze the data obtained in the research.

When the findings obtained from the research were examined, it was determined that the value most mentioned in the books was the value of love. The values of love are being open-minded, cooperation, sensitivity, sharing, friendship, respect, diligence, kindness, solidarity, giving importance to family unity, courage, gratitude, loyalty, patience, not being selfish, mercy, moderation, giving importance to independence. , courage, cleanliness, good intentions, sacrifice, contentment, tolerance, modesty, hospitality, simplicity, giving importance to being healthy and being responsible were followed by the values. It is concluded that the different values they contain in the works of Leo Lionni examined within the scope of the research and the presentation of these values and qualified children's literature products that can be used in values education.

Keywords: Value, Values education, Children's literature, Children's illustrated books, Leo Lionni.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
ÖN SÖZ	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Hata! Yer işareti tanımlanmamış.1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Amacı	7
1.4. Problem Cümlesi	7
1.5. Alt Problemler	7
1.6. Sınırlılıklar	8
1.7. Sayılıtlar	8
BÖLÜM II	10
KURAMSAL ÇERÇEVE KAPSAMINDA ALAN YAZINDAN YAPILAN	
ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Çocuk Edebiyatı	10
2.2. Geçmişten Günümüze Dünyada Çocuk Edebiyatı	12
2.3. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Çocuk Edebiyatı	13
2.4. Leo Lionni’ nin Hayatı	14
2.5. Eserleri	17
2.6. Değer	26
2.7. Değer Tanımı	26

2.8. Değerlerin Fonksiyonları ve Önemi	28
2.9. Değerlerin Özellikleri	30
2.10. Değerlerin Sınıflandırılması	31
2.10.1. Allport, Vernon ve Lindzey'in Değer Teorisi	31
2.10.2. Rokeach'ın Değer Teorisi	32
2.10.3. Schwartz'ın Değer Teorisi	34
2.10.4. Nelson'un Değer Teorisi	37
2.10.5. Spranger'ın Değer Teorisi	38
2.10.6. Hofstede'nin Kültürel Değerler Teorisi	39
2.10.7. Hilmi Ziya Ülken'e Göre Değer Sınıflandırması	40
2.10.8. Akbaş'a Göre Değer Sınıflaması	41
2.10.9. Acat ve Aslan'a Göre Değer Sınıflaması	41
2.10.10. Dilmaç'a Göre Değer Sınıflaması	42
2.11. Değerler Eğitimi	46
2.12. Değerler Eğitimi Yaklaşımları	49
2.12.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı	51
2.12.1.1. Telkin Yoluyla Öğretim Yaklaşımı	52
2.12.1.2. Davranış Değiştirme Yoluyla Değerler Eğitimi	52
2.12.2. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı	52
2.12.3. Değer Çözümleme Yaklaşımı	52
2.12.4. Bütüncül Yaklaşım: Adil Topluluklar Okulu	53
2.12.5. Örtük Program	53
2.12.6. Karakter Eğitimi	53
2.12.7. Eylem Davranış Öğrenme Yaklaşımı	54
2.13. Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi İlişkisi	54
2.14. Resimli Çocuk Kitapları	54
2.15. Değerler Eğitimi ile İlgili Araştırmalar	55
BÖLÜM III	60
YÖNTEM	60
3.1. Araştırmanın Modeli	60

3.2. Araştırma Grubu	61
3.3. Veri Toplama Aracı	62
3.4. Verilerin Analizi	63
BÖLÜM IV	64
BULGULAR	64
4.1. Dünyanın En Büyük Evi Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	64
4.2. Frederick Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	67
4.3. Cornelius Masalı Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	69
4.4. Yeşil Kuyruklu Fare Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	70
4.5. Yüzyüz Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	72
4.6. Alexander ve Oyuncak Fare Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	74
4.7. Matthew'un Rüyası Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	77
4.8. Tırtıl Boyu Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	79
4.9. Pezzettino Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	80
4.10.Yoğun Bir Yıl Adlı Kitaba Yönelik Bulgular	82
BÖLÜM V	87
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	87
5.1. Sonuçlar	87
5.2. Tartışma	88
5.3. Öneriler	89
KAYNAKLAR	91

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Frederick	14
Fotoğraf 2. Yüzyüz	16
Fotoğraf 3. Yeşik Kuyruklu Fare	17
Fotoğraf 4. Pezzettino	18
Fotoğraf 5. Dünyanın En Büyük Evi	31
Fotoğraf 6. Alexander ve Oyuncak Fare	32
Fotoğraf 7. Yoğun Bir Yıl	18
Fotoğraf 8. Cornelius Masalı	15
Fotoğraf 9. Tırtıl Boyu	15
Fotoğraf 10. Matthew'un Rüyası	19

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Rokeach'ın Değerler Sınıflaması	24
Tablo 2. Schwartz'ın Sınıflandırma Tablosu	26
Tablo 3. Nelson Değer Sınıflandırması	27
Tablo 4. Spranger'ın Değerler Sınıflaması	28
Tablo 5. Hilmi Ziya Ülken'in Değer Sınıflandırması	31
Tablo 6. Akbaş'ın Değerler Sınıflaması	32
Tablo 7. Acat ve Aslan'ın Değerler Sınıflaması	38
Tablo 8. Dilmaç'ın Değerler Sınıflaması	35
Tablo 9. Türk Milli Eğitimindeki Değerler	39
Tablo 10. Araştırma Grubundaki Eserler	54
Tablo 11. Dünyanın En Büyük Evi	57
Tablo 12. Frederick	59
Tablo 13. Cornelius Masalı	61
Tablo 14. Yeşil Kuyruklu Fare	62
Tablo 15. Yüzyüz	64
Tablo 16. Alexander ve Oyuncak Fare	65
Tablo 17. Matthew'un Rüyası	68
Tablo 18. Tırtıl Boyu	69
Tablo 19. Pezzettino	70
Tablo 20. Yoğun Bir Yıl	71
Tablo 21. Leo Lionni'nin Kitaplarında Yer Alan Değerler	93

SİMGELER VE KISALTMALAR

Türkiye Cumhuriyeti	TC
Millî Eğitim Bakanlığı	MEB
Editörler	Ed.
Gözden geçirilmiş basım	Göz. Geç. bs.
Çeviren(ler)	Çev.
Tarih yok	t.y.
Sayfa/lar	s.
Türk Dil Kurumu	TDK
Yüksek Öğretim Kurumu	YÖK
Yayına Hazırlayan	Yay. haz.
Aktaran	Akt.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, ifade edilenleri anlamlandırmasında sözcükler büyük bir öneme sahiptir. Yetişkin olmayan, toplumun en genç bireylerinin düşünce ve hayal alemine hitap etmeyi amaçlayan sesli ve yazılı tüm dokümanlar çocuk edebiyatı eserleri olarak isimlendirilir (Oran ve Temizyürek, 2016, s.30). Çocukların dil gelişimlerine katkı sağlamak, kelime hazinelerini genişletmek ve nihayetinde çocukları iyi bir okur yapabilmek için çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanılmaktadır.

Çocukların erken çocukluktan itibaren ergenlik dönemini de içine alan evreyi kapsayan, anlama seviyeleri ve dil gelişimleri doğrultusunda onların duygu düşünce alemini görsel, dilsel vb çeşitli yönlerden zenginleştiren, beğeni düzeylerini yukarı çeken sanatsal özelliklere sahip ürünleri genel olarak ifade eden kavram çocuk edebiyatıdır (Sever, 2003:9). Bu dönemi kapsayan ürünler okul öncesinden itibaren anadilin inceliklerini sezdirme, görsel, dilsel içerikler sağlama, okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırmanın yanında bünyesinde barındırdığı iletiler yönüyle de önemlidir (Maltepe, 2008). Çocuklar belirli bir ilerleme kaydedip okumayı geliştirdikten sonra çeşitli edebi eserlerden faydalanmak isterler. Bu istek edebiyatın eğlendirici olması yanında ruha dokunan yönünün olması, yaşamı keşfe katkı sağlaması, rehberlik boyutu ve dil, düşünce ve duygu dünyası oluşturması gibi nedenlerle açıklanmaktadır (Akt.: Oguzkan, 2000). Sanat, estetik, edebiyat ve dil değeri taşıyan duyarlı birey ve iyi okur yetiştirmeyi hedefleyen çocuk edebiyatı eserleri okuma, yazma, düşünme, dinleme ve eleştiri becerisi kazanma alanlarında verimli dokümanlardır (Sirin, 2007). Yukarıdaki paragrafta ifade edilen duyarlı birey kavramı da değerler eğitimi ile ilişkili bir kavramdır. Çocuk edebiyatı eserleri içerikleri itibariyle değerleri barındıran, onları çocuklara aktaran ve onların bu değerlere duyarlı olmalarını sağlayan edebi ürünlerdir.

Norton (1999:4-40), okulöncesi itibariyle ergenlik dönemine kadar olan dönemde çocuk edebiyatı ürünlerinin kişilik, bilişsel, sosyal ve dil gelişimine yönelik faydalarından bahseder. Norton'a göre çocukların içinde buldukları gelişim seviyelerine uygun edebi eserler bu sürecin inşa edilmesinde önemli bir fonksiyon üstlenir (Akt.: Sever, 2003:29). Çocuk edebiyatı ürünleri anadil öğretimi ile içerik, tasarım, pedagojik ilkeler yanında barındırdığı iletiler

yönüyle de çeşitli kriterlere de sahip olması gerekmektedir (Maltepe,2008). Ancak bu kriterlere sahip eserler nitelikli çocuk kitapları olarak değerlendirilebilir. Nitelikli çocuk edebiyatı eserleri sanatçı duyarlılığıyla bu kriterlere uygun hazırlandığında hedeflenen işlevleri yerine getirebilecektir (Sever 2003:191-192). Bu ölçütlere sahip nitelikli çocuk edebiyatı eserleri verdikleri mesajlar, ele aldıkları değerler yönüyle değerler eğitiminde işlevini yerine getiren edebi eserler olma özelliği taşıyacaklardır.

Değer kelimesinin kökenine bakıldığında “valere” kelimesinden geldiği ve “kıymetli” anlamına geldiği görülmektedir (Aydın, 2005:8). Değer, bireylerin davranış, tutum ve düşüncelerinde bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır. Değerler toplum için vazgeçilmez kavramlardır (Dilmaç, 1999:11). Değerler sosyal işleyiş içerisinde bilgi veya kanaat biçiminde ortaya çıkabilir (Ulusoy ve Dilmaç, 2020:15). Kontrol mekanizması görevi gören değerler nelerin kabul edilir olduğu, nelerin kabul edilmediğine yönelik ödül – ceza temelli bir fonksiyonu yerine getirir (Karababa, 2019:3). Adalet, doğruluk, sorumluluk, yardımseverlik, ahlak ve liderlik gibi toplumda kabul gören evrensel değerlerin ideal insan profilini anlatan değerler olduğu ifade edilmektedir (Topal, 2019). Bununla birlikte değerler toplumdan topluma farklılık gösterebilmekte, bir değer bir toplumda benimsenirken, başka bir toplumda kabul görmemektedir (Tezcan, 2018:9). Toplum hayatının düzenli işleyebilmesinde değerlerin rolü büyüktür. Toplumdaki bireylerin olumlu değerleri benimsemesinde değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılması ve bu aktarım sürecinin niteliği önemlidir. Ülkemizde de eğitim sisteminde, eğitim ve öğretim programlarında son yıllarda değerler eğitiminin önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir.

Değerlerin aktarımı aile ve eğitim kurumlarında başlamaktadır. Bu aktarımın profesyonel ellerde yapıldığı yer ise okullardır (Yazıcı,2006). Değer eğitimi nedir, değer eğitimi nasıl verilmelidir? gibi sorular bu aşamada ortaya çıkmaktadır. Kişilerin tercihlerine dönük açık veya örtülü olarak gerçekleştirilen okul temelli etkinlikler, değerler eğitimi olarak ifade edilmektedir (Bolat,2016). Okullarda değerler eğitimi aracılığıyla saygı, sevgi, sorumluluk, dürüstlük gibi ahlaki değerleri vermenin yanında dini ve milli değerleri benimseyen bireyler yetiştirilmesi de hedeflenmektedir (Can,2022:21). Sonuç olarak, değerler eğitiminin erken çocukluktan itibaren başlaması gerektiği ve bu süreçte nitelikli araçlardan yararlanılması gerektiği görülmektedir. Bu noktada da çocuk edebiyatı eserleri devreye girmektedir. Bu

araştırmada da dünyada ocuk edebiyatı alanında önemli eserleri olan yazar Leo Lionni'ye ait resimli ocuk kitapları değerler eğitimi bakımından incelenmiştir.

1.1. Problem Durumu

Değişen dünya koşullarında içinde bulunan şartlarda siyasi, ekonomik, sosyal, teknolojik yeniliklerle birlikte her alanda değişim ve dönüşümler meydana gelmektedir. Bunun sonucu olarak kişiler değişen bu şartlara uyum sağlayabilmek için çeşitli maddi ve manevi unsurlara gereksinim duyarlar. Bu manevi gereksinim de değer kavramını ortaya çıkarmaktadır. İnsanlar arasında pozitif ilişki kurulmasını sağlayan, ikili ilişkileri gclendiren toplumsal ve sosyal kabuller değerler olarak ifade edilmektedir. Toplumsal davranış kalıpları ve toplumlar arası farkları ifade eden davranış tarzları da değerler kapsamındadır. Topluma uyum, iyi ile kötüyü ayırt etme, birlik beraberliğe katkı vb toplumsal fayda da değerler aracılığıyla sağlanmaktadır (Binyıl şahin, 2019, s.20). lke ve tüm dünya huzuru, yerelde ve genelde yaşanabilir ortam için değerler olmazsa olmaz unsurlardır (Kumbasar, 2011, s.4). Toplumda değerlere dönük zayıflama belirtileri ortaya çıktığında birlik beraberlik zarar gördüğü gibi toplumun geniş kesimlerini etkileyen sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu sorun değerler eğitiminin ehemmiyetini ortaya koymakla birlikte bu eğitimin gerekliliğine de işaret etmektedir. İstendik ve kasıtlı değişiklik olarak ifade edilen eğitim aracılığıyla değerler eğitimi gerçekleştirilebileceği için bu eğitimin okullarda ve öğretmenler vasıtasıyla yapılabileceği görülmektedir (Ertürk, 1997, s.12).

Kültürel özelliklere uygun, toplum tarafından istenen, sosyal kabule uygun bireyler yetiştirme eğitimden beklenen unsurlardan biridir. Eğitim ve değerler eğitimi toplumu muhafaza edecek, ayakta tutacak şekilde inşa edildiğinde bu konudaki fonksiyonunu yerine getirmiş olacaktır (şahin, 2018, s.4). Ahlaklı ve değerleri benimseyen bireyler yetiştirmek evrensel amaç olarak kabul edilmektedir. Erdemli, gcl bir karaktere sahip bireyler yetiştirmek iyi bir değerler eğitimiyle mümkün olacaktır (Hökelekli,2013, s.7).

Eğitim ğretim faaliyetleri esnasında çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Bu süreçte belirlenen ders kitaplarındaki okuma metinlerinin yanında çeşitli okuma kitapları, hikyelerden de yararlanılacaktır. Bireyin okuyacağı hikâye kitapları, edebi eserler dini, milli

ve ahlaki değerleri içselleştirmesinde etkili bir yol olarak ortaya çıkmaktadır (Utku, 2020, s.10). Yazarlar eserleri aracılığıyla okuyucuya ulaşıp mesajlarını bu yolla aktarmaktadır. Çocuklar ve yetişkinler edebi eserler aracılığıyla bu mesajları almakta ve değerleri öğrenmektedir (Sınar, 2006, s.176).

Alanyazın incelendiğinde edebi eserler ile değerler eğitimine ve değerlerin tespitine yönelik araştırmaların yapıldığı görölmektedir. Örneğin Mustafa Kutlu'nun hikâyelerindeki değerlerle ilgili tez çalışmasında insan sevgisi, vatanseverlik, sorumluluk gibi değerlere ulaşılmış ve Mustafa Kutlu'nun hikâyelerindeki değerlerin çocuklar için fayda sağlayıcı nitelikte olduğu ifade edilmiştir (Göktepe, 2024). Bir başka tez çalışmasında Gülten Dayıoğlu'nun kitaplarındaki değerlere dönük inceleme yapılmıştır. (Tavuş, 2015). Bu tezde de değer kazandırma sürecinde neler yapılabileceği ile ilgili değerlendirmeler sunulmuştur. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde genellikle Türk edebiyatındaki eserlerin değerler eğitimi bakımından incelendiği görüşmüştür. Çeviri edebi eserler veya dünya edebiyatında yer alan eserlerdeki değerlerin tespit edilmesine yönelik araştırmaların ise kısıtlı olduğu görölmüştür. Bu sebeple bu araştırmada dünya genelinde çocuk edebiyatında önemli bir yer olan yazar Leo Lionni'nin resimli çocuk kitaplarındaki değerler tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Eğitimde genel olarak etkin rolü olan hikâyeler özelde değerler eğitimi için de önemli role sahiptir (Kara,2015). Ezberci eğitim ve hazır bilgi kalıplarının bireye taşıyıcı rolü dışında bir katkısı olmazken hikâyeler özdeşleşme ve örnek almayı sağlaması yönüyle iletileri aktarmada işlevsel rol oynayacaktır (Oran ve Temizyürek 2016, s.30). İçinde çok sayıda betimleme barındıran hikâyeler bu betimlemeler sayesinde hedef davranışın kazandırılmasında pekiştirici görev üstlenecektir (Kaplan, 2005: 160).

Çocuklar temel değerleri ve temel eğitimi sırasıyla ailede ve okulda almaktadır. Örgün eğitim sürecinde veya ders dışı süreçlerde çocukların öykü, fıkra, masal, roman gibi çeşitli türlerde kitapları okudukları düşünöldüğünde içerdieği iletiler dolayısıyla çocuk kitaplarının seğimi konusu özen gösterilmesi gereken bir husustur (Bağcı, 2010). Çocuk okuduğu kitaptaki kahramanları benimser, örnek alır, onun davranışlarını kendi hayatına aktarır. Bu bakımdan

eğitsel kitapların içeriği ve iletileri önem taşımaktadır (Berk, 2013). Değerler eğitimi için seçilen edebi eserlerin nitelikli olması önem taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Leo Lionni tarafından yazılan resimli çocuk kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelenmesidir.

1.4. Problem Cümlesi

Leo Lionni resimli çocuk kitaplarında yer alan değerler nelerdir?

1.5. Alt Problemler

Bu çalışmada yer alan alt problemler şunlardır:

- Dünyanın En Büyük Evi adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Frederick adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Cornelius Masalı adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Yeşil Kuyruklu Fare adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Yüzyüz adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Alexander ve Oyuncak Fare adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Matthew'un Rüyası adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Tırtıl Boyu adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Pezzettino adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?
- Yoğun Bir Yıl adlı eserde tespit edilen değerler nelerdir?

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma Leo Lionni'ye ait on çocuk kitabıyla sınırlıdır. Kitapların isimleri aşağıda yer almaktadır:

“Yüzyüz, Dünyanın En Büyük Evi, Tırtıl Boyu, Pezzettino, Yeşil Kuyruklu Fare, Frederick, Yoğun Bir Yıl, Cornelius Masalı, Matthew'un Rüyası, Alexander ve Oyuncak Fare”

1.7. Sayıtlar

Araştırma için seçilen Leo Lionni'nin kitaplarının değer eğitimi bağlamında yararlanılacak çocuk edebiyatı eserleri olduğu varsayılmıştır.

1.8. Tanımlar

Ahlak: Ahlak insanların karşılaştıkları durumlarda iyi ve kötü anlayışı, yaşadığı olayı doğru ya da yanlış olarak değerlendirmesidir ve ahlak nasıl davranılmalı – nasıl davranılmamalı? sorularına cevap bulmaya çalışır (Oruç, 2010).

Değer: Hoşa giden, tercih edilen, bir bireye veya topluma faydalı olan olarak ifade edilen değer aynı zamanda içinde bulunulan bir hali bir başkasına yeğleme, tercih etme yönelimidir. Değer kişi için önemli olanı belirleyerek istekleri kabul edilebilir veya kabul edilemez olarak gösterir (Erdem, 2007).

Ahlaki Değer: Kişinin bir durumu iyi – kötü veya olumlu olumsuz gibi muhakeme etmesi ahlaki değeri ortaya çıkarır (Cevizci, 2010).

Eğitim: İnsanın davranışlarının değiştirilebilir ve düzeltilebilir olmasından yola çıkarak, istenilen hedefleri yakalayabilmek için uygulanan planlı ve kasıtlı faaliyetler olarak ifade edilebilir (Keyifli, 2013).

Değerler Eğitimi: Sahip olunan değerler bireyin görüş, tutum, kişilik ve hayatını etkilediği için, bireyin temel değerleri fark edip öğrenmesi yeni değerleri özümsemesi ve bunları karakterinin bir parçası haline getirerek davranışa dönüştürmesi bir süreçtir. Bu süreci içine alan hayat boyu edinme ve edindirme faaliyetlerine değerler eğitimi denir (Yaman, 2014: 18).

Çocuk Edebiyatı: Öznesi çocuk ve çocukluk dönemi olan; çocuğun duygu, düşünce, dikkat, algı, ilgi ve hayal alemine uygun; çocuk gerçekliği ve bakışını aktaran, dil, düşünce, tip ve ölçülerde çocuğa göre içeriği sadelik ve samimiyet barındıran; okuma alışkanlığı edindirmekle birlikte estetik, sanat ve edebiyat açısından gelişmesine olanak sağlayan, duyarlı bir şekilde yetişkinliğe hazırlayıcı özelliği olan geçiş dönemi edebiyatına çocuk edebiyatı denir (Şirin, 2007: 16).

Resimli Çocuk Kitapları: Çocukların okuma yazma öncesi ve başlangıcı olan dönemleri kapsayan, metinlerin yanında resimlerin ağırlıkla yer aldığı, metin ve içeriğin örtüştüğü, çocuklara yönelik eğitsel iletiler içeren edebi dokümanlar resimli çocuk kitapları kapsamında değerlendirilir (Veziroğlu ve Gönen, 2012: 228).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk Edebiyatı

Edebi dokümanların bize hayatı aksettiren vesikalar olması yanında hayatı şekillendiren bir özelliği de vardır. Hayatın tüm aşamalarını anlatması itibariyle edebiyat, geniş kesimlere hitap eder ve edebiyat insanla sürekli iç içe olması dolayısıyla hayata her an dokunan bir alandır (Kaya, 2007). Ninnilerle başlayan edebiyatla etkileşim öykü, masal, tekerleme ve romanlarla devam eder. Bu da insanın yaşamı boyunca edebiyatla iç içe olduğunu göstermektedir. Çocuk edebiyatının başat iki unsuru edebi dokümanlar ve çocuktur. Çocuğa atfedilen anlam ve çocukluk dönemine yönelik algılar kültürel öğelerden etkilenen, farklı yorumlanan unsurlardır (Baş, 2015). Çağdaş döneme ve geleneksel dönemlere bakıldığında geçmişten günümüze çocuk yetiştirme, çocuğa bakış, çocuğa yaklaşım sürekli değişim göstermiştir. Geçmiş dönemlerde büyük bir birey gibi görülen çocuk bu bakış açısı sonucu bireyin edebiyatla tanışmasını beraberinde getirmiştir (Şimşek, 2005: 13).

Tüm hayata sirayet eden edebiyatın eğitim süreci içinde olmaması akla getirilemez. Dil ürünlerinin hemen tamamında görülen edebiyat etkisi okuma ve yazma başta olmak üzere çocuğun kültürel gelişimine doğrudan etki ettiği için çocuk edebiyatı ürünleri çocuğa değerler eğitimi verilmesinde tartışmasız öncü eserlerdir. Zengin dil dünyasının kazanımlarını okuma ve yazma sayesinde edinen çocuk, zamanla okur kimliği sahibi olur. Bu noktada çocuğun duygu ve düşünce dünyasını şekillendiren çocuk edebiyatından yararlanmamak düşünülemez. Çocuk edebiyatı ürünleri bir yol gösterici, zevkli birer materyal ve çocukların iletişim becerilerini güçlendiren önemli bir argümandır (Şirin, 2007: 21) Çocuk edebiyatı, edebiyatın haricinde ayrı bir yerde olmamakla birlikte, onu farklı bir konuma yerleştiren ise hitap edilen kitle, hedeflenen kazanımlar ve çocuk edebiyatının fonksiyonları itibariyle özel oluşudur.

Çocuk edebiyatının bu fonksiyonları düşünüldüğünde dayanması gereken temel ilkeler neticesinde nitelikli çocuk kitapları ortaya çıkabilir (Şirin, 2007). Bu ilkeler şunlardır:

- Kapak, cilt, görseller, boyut gibi tasarım özelliklerinin yanında verilen mesaj, anlatım, karakterler gibi içeriğe dönük unsurlarında çocuk gerçekliğine uygun olması gerekmektedir.
- Doğal anlatım dili çocuğun içtenliğiyle birleşmelidir.
- Kitabın içindeki olaylar zinciri yazarın çocukla arkadaşlık bağları kurabilmesini sağlamalıdır.
- Çocukların biyolojik ve fizyolojik olgunluklarının üzerinde sorumluluklar içermemelidir.
- Türkçe'nin anlatım imkânları ve dil kuralları eserlerde çocuklara sezdirilmelidir.
- Eserlerdeki görseller algı geliştirici özellikleri yanında çocukların beğenisine uygun olmakla metnin iletisine de uygun olmalıdır.
- Kitaplar çocukların düşünme süreçlerine ve estetik anlayışlarına katkı sağlamalıdır.
- Eserlerde kurgulanan olaylar gerçek hayata aktarılabilmesi, anlam yaşam gerçeğinden kopuk olmamalıdır.
- Gülme, eğlenme, düşünme imge üretmenin yanında kitaplar çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.
- Hayatın gerçeği içindeki şiddet vb içeriklere eserde yer verilebilmekle birlikte devamında şiddetin yanlışlığı ve şiddete karşı bir hassasiyet oluşturacak anlayış çocuklara verilmeli bu duyarlılık sağlanmalıdır (Maltepe, 2008).

Bu ilkelerden yola çıkarak çocuk edebiyatında bulunması gereken nitelikler şu şekilde özetlenebilir:

- Çocuk gerçekliğini yansıtma,
- Çocuğa görelilik ilkesine uygunluk,
- İlgi ve ihtiyaçlarına cevap verme,
- Çocuk bakışını yansıtma,
- Duygu, düşünce ve hayal evrenine hitap etme,
- Edebi zevk ve estetik ölçütlere uygunluk,
- Dil becerilerini geliştirme,
- Kelime ve kavram dünyasını zenginleştirme.

2.2. Geçmişten Günümüze Dünyada Çocuk Edebiyatı

Edebiyat ve çocuk ifadeleri 16. yüzyıl itibariyle Fransa'da alanyazında bir arada kullanılmıştır. Charles Perrault'a ait Peri Masalları ve La Fontaine'e ait fabl türündeki eserlerin kaleme alınması 17. yüzyılda Fransa'da çocuk edebiyatı ürünleri için bir başlangıç kabul edilir. Bu eserleri 19. yüzyılda Jules Verne romanları takip etmiş, bu eserler bilim kurgu içeriği dolayısıyla çocuklarda ilgi ve merak uyandırmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2005).

Matbaanın 15. yüzyılda İngiltere'de devreye girmesiyle birlikte eserlerin seri bir şekilde çoğaltılması imkânı doğmuştur. Bunun yanında İngiltere, çocuk edebiyatının bağımsız bir hareket olarak ortaya çıktığı yer olarak bilinir. İngiliz edebiyatından Rudyard Kipling, Charles Dickens, J. M. Barrie ve Thomas Hughes gibi kalemler çocuklara hitap eden eserler ortaya koymaları yönüyle çocuk edebiyatına katkı veren yazarlar olarak tanınırlar (Şirin, 2007: 33). Bir diğer Avrupa ülkesi Almanya'da ise Alman edebiyatı ve çocuk edebiyatının birlikte geliştiği görülmektedir. Almanya aynı zamanda çocukların kişilik gelişimleri üzerinde bilimsel veriler ortaya koymuş bir ülkedir (Arıcı, 2016: 8).

Çocuk edebiyatının gelişiminde Rusya'ya bakıldığında ise Maksim Gorki'nin önemli bir yeri olduğu görülür. Ortaya konulan eserlerde toplumsal gerçekçiliğin ön planda olduğu Rusya'da çocuk edebiyatı sözlü ürünlerle ortaya çıkmıştır. Son yüzyıla kadar çeviri ürünlerin yoğunlukta olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde öğreticilik çocuk edebiyatında ön plana alınmış, devam eden dönemlerde ise materyalist kavramlar içerikte yer bulmuştur (Oğuzkan, 1987: 27). 20. yüzyıla kadar etkisini sürdüren romantik akım günümüzde yerini ticari hesaplarla daha çok sürüm daha çok kazanç düşüncesine bırakmıştır. Danimarka'da Jytte Lynbirk, Finlandiya'da Kavela ve İsveç'te Andersen etkisiyle Avrupa'da nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ortaya koyan birçok yazar olduğu ifade edilebilir (Uludağ, 2009: 778).

Yetişkinler için yayınlanan edebi ürünlerin çocuklar tarafından okunması batıda çocuk edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilir. Günümüzde çocukların ilgiyle okuduğu *Güliver'in Seyahati*, *Robinson Cruose* ve *La fontaine masalları* adlı eserlerin büyükler için yazıldığı, çocuklara hitap etmek için yazılmadığı belirlenmiştir. Burada adı geçen eserler gibi edebi ürünlerin çocuklar tarafından beğeniyle okunması çocuk edebiyatı için ortam hazırlamıştır.

Başlarda dini içeriğin ağır bastığı çocuk kitapları zamanla yerini çocuk okurların hoşuna gidecek içeriğe bırakmıştır. Chapbooks olarak adlandırılan ürünler dini içerikten ziyade çocuklara yönelik eserler olması dolayısıyla bu ürünlere ilgiyi artırmış ve çocuk edebiyatı adıyla bir edebi alanın vücut bulması söz konusu olmuştur (Kıbrıs, 2010: 13).

Zamanla Rousseau ve J. Locke'nin de etkisiyle çocuklara hitap eden kitaplarda her anlamda değişiklikler olduğu görülmüş, çocuk edebiyatı eserleri sadece dini-ahlaki içeriği barındıran eserler olmaktan çıkmıştır. Çocuğun duygu ve düşünce dünyasının büyüklerden farklı olduğu görüldükten sonra bu yeni bakış açısıyla eserler ortaya konulmuştur. John Newbery tarafından tam da bu dönemlerde çocuk okurlara sunulan "A Little Pretty Pocket Book" isimli kitap şekil olarak çocuklara yönelik ortaya konulan ilk eser olarak değerlendirilir. 20. yüzyıla kadar batıda değişim ve gelişim gösteren çocuk edebiyatı artık sadece çeşitli öğretileri yansıtmaya özelliği olan değil, çocuklara edebi zevk sunan bir fonksiyonu da icra etmeye başlamıştır (Arıcı, 2016: 8).

2.3. Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Edebiyatı

Tanzimat dönemi Türkiye'de çocuk edebiyatının ilk dönemleri olarak ifade edilmektedir. Bu döneme kadar ortaya konulan tekerleme, ninni, efsane, masal, destan gibi sözlü edebi ürünler çocukların hayal evrenine dokunan eserlerdir. Okur olarak çocuklara yönelik ilk eserler çeviri edebi ürünlerdir (Şimşek, 2006: 548). Ahmet Mithat Efendi, Şinasi ve Recaiade Mahmut Ekrem gibi bazı yazarlar fabl ve şiir türünde eserleri Fransızca'dan çevirerek çocuk edebiyatına yönelik, ilk olarak kabul edilebilecek ürünleri ortaya koymuşlardır. Şiir ve masal edebi türleri Cumhuriyetle birlikte çok tercih edilen edebi eserler olmuştur. Atatürk'ün Türk Dil Kurumu'nu kurması, harf inkılabının gerçekleştirilmesi batıyla entegrasyonu sağlamış, batı kaynaklarından faydalanma yoluna gidilmiştir. Bu dönemin öne çıkan bazı yazarları Orhan Seyfi Orhon, Falih Rıfki Atay, Yusuf Ziya Ortaç, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adivar ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'dur. Abdullah Ziya Kozanoğlu Cumhuriyetin ilk yıllarında kendine okur kitlesi olarak çocukları belirleyip çocuklara hitap eden, onların beklentilerine uygun eser veren önemli bir yazardır (Enginün, 1987: 41).

Tanzimat ile başlayıp Cumhuriyetle devam eden dönemde çok fazla sayıda masal, şiir antolojisi ve çeviri eser vasıtasıyla çocuklara yönelik ürünler ortaya konulmuştur. Şirin (2015), Türkiye’de çocuk edebiyatının Batı’ya göre daha sonraki yıllarda gelişme göstermesinin sebebi olarak, çocuklara yönelik edebi yazının ülkemizde daha çok yeni olmasını göstermiştir. Edebiyat ile çocuk edebiyatının aynı alan olarak mı yoksa farklı alan olarak mı değerlendirileceği hususundaki tartışmalar da çocuk edebiyatının ülkemizde daha sonradan gelişme göstermesine zemin hazırlamıştır. Çocuk edebiyatı adı altında ayrı bir başlığın olmadığını iddia edenler yetişkinlere yönelik eserlerin çocuklar için de geçerli olduğu tezini savunmuşlardır (Şimşek, 2006: 557). Çocuk edebiyatının farklı bir kavram alanı olarak görülmemesi yaklaşımı çocuk edebiyatının gelişmesini yavaşlatmıştır.

Çocukların bilişsel ve duyuşsal dünyalarına dönük bilimsel çalışmalar, nesnel tespitler çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği gibi kavramların önemini ortaya çıkması çocuk edebiyatı kavramının alanyazında etkin bir kavram olarak görülmeye başlanmasını sağlamıştır. Hayal dünyası, ihtiyaçları, beklenti ve beğenileri yetişkinlerden farklı olan çocuklar için onlara hitap eden edebi ürünlerin renk, görsel, içerik, materyal gibi her anlamda onların seviyesine uygun olması elzemdir (Toz, 2010: 240-242).

Çocuk edebiyatı, bireyin belirli yaş aralığında çocuk olarak kabul edilen dönemlerini kapsar. Çocukluk kişinin duygusal, kültürel ve sosyal yönden gelişim gösterdiği, biyolojik ve fizyolojik olarak gelişimini ve değişimini devam ettirdiği diğer dönemlerden ayrılan bir dönemdir. Çocuk için bu dönem zihin şemasının sürekli geliştiği ve değiştiği bir dönemdir. 19 ve 20. yüzyıl çocuk ve çocukluk dönemi üzerine nitelikli araştırmaların yapıldığı bir dönemdir. Çocuğa görelilik ilkesi başta olmak üzere çocuğa dokunan eserlerin ortaya konulabilmesinin yolu çocuğu anlamak ve çocukluk dönemine vakıf olmaktan geçer (Ungan ve Demir, 2016: 40-65). Çocuk kitapları yetişkinlerin de okuduğu edebi eserlerdir. Nitelikli çocuk eserlerini içinde barındıran ürünlerin yer aldığı edebi dokümanlardan oluşan edebiyat alanı çocuk edebiyatı olarak değerlendirilmektedir.

2.4. Leo Lionni’ nin Hayatı

5 Mayıs 1910 yılında Hollanda'nın bir şehri olan Watergraafsmeer'de dünyaya gözlerini açan yazar, küçük yaşlardan itibaren müzik, mimari ve sanat alanında eğitimler alarak kendini yetiştirmeye başlamıştır. Leo Lionni ailenin tek çocuğuydu ve yalnız kendinin kullanabildiği kendine ait bir odası vardı. Boyama, modelleme ve kil çizimi için bir masası olan yazarın tabiatta yer alan fare, böcek, salyangoz, balık, yılan vb. unsurları toplayıp getirdiği farklı bir masası daha vardı. Amsterdam dolaylarında bulunan sanat müzelerini yer yer ziyaret eden yazar çocukluğunun kalan kısmını Amerika Birleşik Devletleri, Belçika ve İtalya'da sürdürmüştür. Farklı ülkelerde bulunma deneyimi yazara beş dil öğrenme imkânı sunmuştur.

İllüstratör ve yazar olan Leo Lionni çocuklar için kaleme aldığı kırktan fazla eserle çocuk edebiyatına önemli katkılar sunmuştur. Eserlerinde çocuklara başarılı bir şekilde anlattığı hikayelerini sade görsellerle desteklemesi yazarı farklı kılan başlıca özelliklerindedir.

Evlendikten sonra kariyerinin ilk adımını İtalya'da atan yazar hızlı bir şekilde yükselmiş ve az zamanda önemli çalışmalara imza atarak kısa süre içinde kabul gören bir yazar olarak kendini ispatlamıştır. Yazar 1939 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli bir şehri olan New York'a iş bulma amacıyla gitmiş, içinde bulunulan ikinci dünya savaşı koşulları dolayısıyla ailesi de bir süre sonra yazarın yanına gelerek onun yanında yer almışlardır. Yeni iş hayatında reklam tasarımı alanında çalışmalar yapan yazar bu alanda en iyilerden olarak dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu başarılı çalışmalarının semeresi olarak çeşitli ödüller almıştır. Bu başarılarına rağmen yazar elli yaşında İtalya'ya dönerek sanatına zaman ayırma yoluna gitmiştir. Yazarın İtalya'ya dönmeden önce torunlarına bir tren yolculuğu esnasında renkli kağıtlar kullanarak anlattığı hikâye onun ilk çocuk kitabının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu kitap 1959 yılında yayınlanan Küçük Mavi ve Küçük Sarı adlı eserdir.

Daha sonraki yıllarını İtalya, New York ve Toskana'da geçiren yazar çocuklara yönelik eserlerinin birçoğunu İtalya'daki çiftlik evinde kaleme almıştır. Swimmy Leo Lionni'nin kitaplarında en çok kullandığı ve sevdiği karakterdir. Yaşamına birçok başarı ve ödül sığdıran yazar 11 Ekim 1999 yılında İtalya'nın Radda şehrinde hayata veda etmiştir (Lionni, 2022).

Yazarın aldığı ödüller:

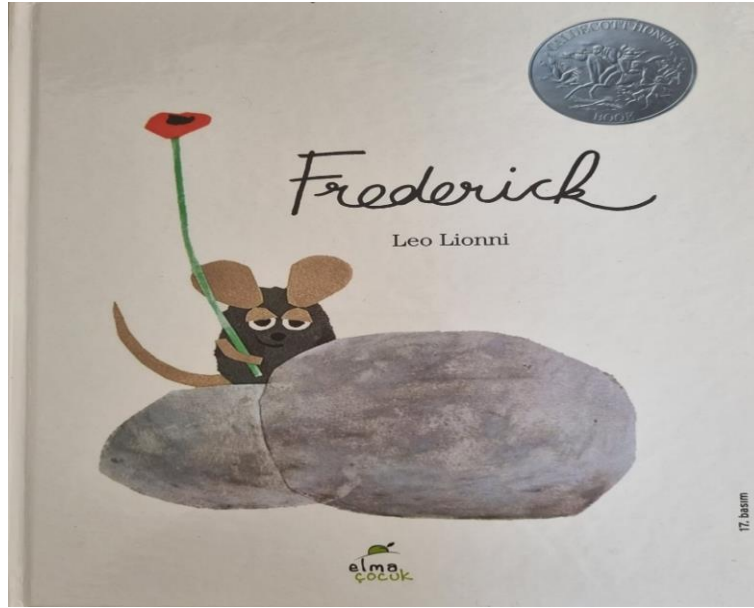
- 1963 Caldecott Onur Kitabı

- 1963 ALA Dikkate Değer Kitap
- 1963 New York Times Yılın En İyi Resimli Kitabı
- 1966 Caldecott Onur Kitabı
- 1966 ALA Dikkate Değer Kitap
- 1966 ABD Kongre Kütüphanesi Yılın Kitapları Seçkisi
- 1967 New York Times Yılın En İyi Resimli Kitabı
- 1967 School Library Journal Yılın En İyi Kitapları Seçkisi
- 2012 Scholastic Parent&Child Çocuklar İçin En Harika 100 Kitap Seçkisi

2.5. Leo Lionni' nin Resimli Çocuk Kitapları

Bu bölümde Leo Lionni' nin resimli çocuk kitapları tanıtılacaktır.

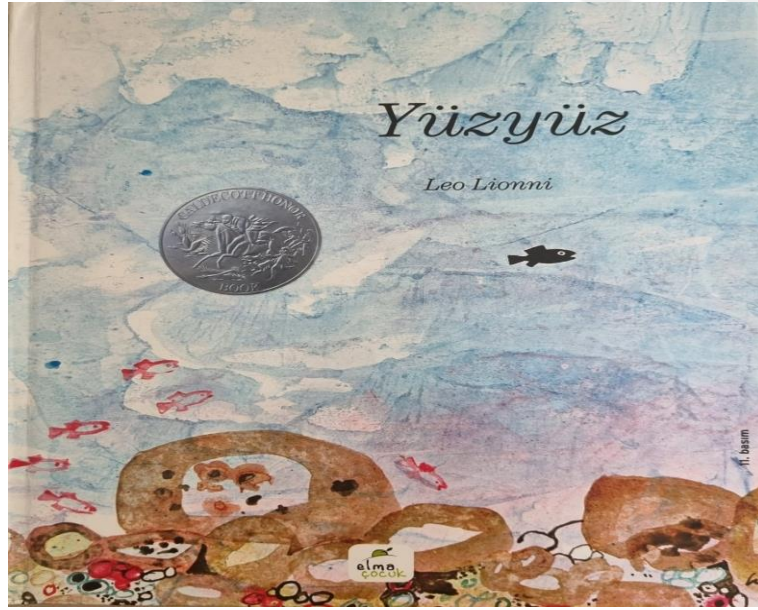
2.5.1. Frederick

Fotoğraf 1: Frederick

Bu kitap “Ağustos Böceği ile Karınca” fablını çağrıştırması yönüyle bilinir. Hikâyede bambaşka bir bakış açısı ve sanat algısı görülmektedir. Yazın o kavurucu sıcaklığında diğer fareler canhıraş bir çalışma içindeyken hikâyenin baş kahramanı Frederick, tabiatı ve etrafı gözlemlemektedir. Diğer fareler Frederick’i yadırgamakta ve ona sordukları sorulara anlamlandıramadıkları cevaplar almaktadırlar. Frederick soğuk ve uzun kış geceleri için sözcük, samimiyet ve gün ışığı biriktirmektedir. Kış gelip de diğer fareler yiyecekleri tüketip canları sıkıldığında Frederick onları başka bir hayal alemine götürmüş, sözcük ve renklerle donatılmış hikayelerin içine dahil etmiştir.

2.5.2. Yüzyüz

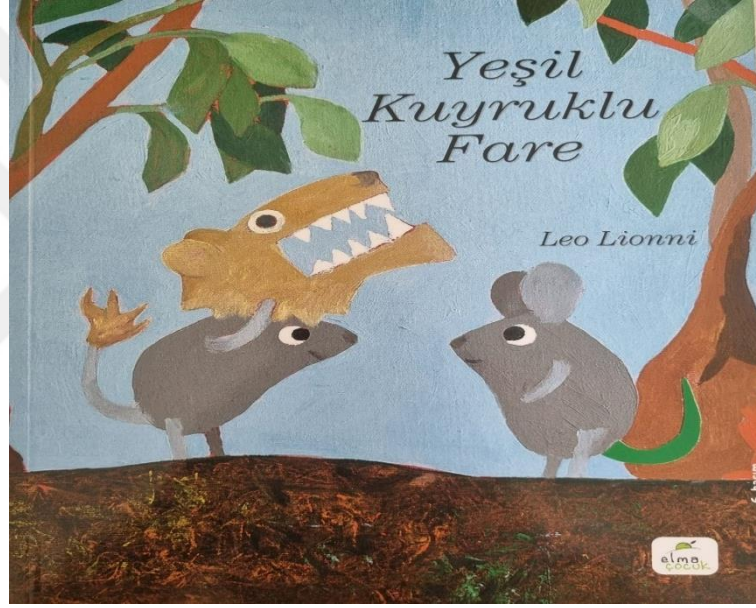

Fotoğraf 2: Yüzyüz

Siyah ve minik bir balık olan Yüzyüz diğer balıklardan daha hızlı bir yüzücüdür. Bir gün tüm arkadaşlarını bir balık yutunca tek başına kalmıştır. Kendine yeni arkadaşlar bulmak için

çıkıldığı uzun ve maceralı yolda kendine benzeyen bir sürü ile karşılaşır. Yeni edindiği bu arkadaşları da büyük balıklar tarafından risk altındadır. Yüzyüz'ün dehası sayesinde arkadaşları bir bütün olarak, büyük bir balık gibi davranmayı ve tehlikelerden kurtulmayı keşfeder. Ortak hareket etme, dayanışma değerlerini içinde barındıran bir eserdir.

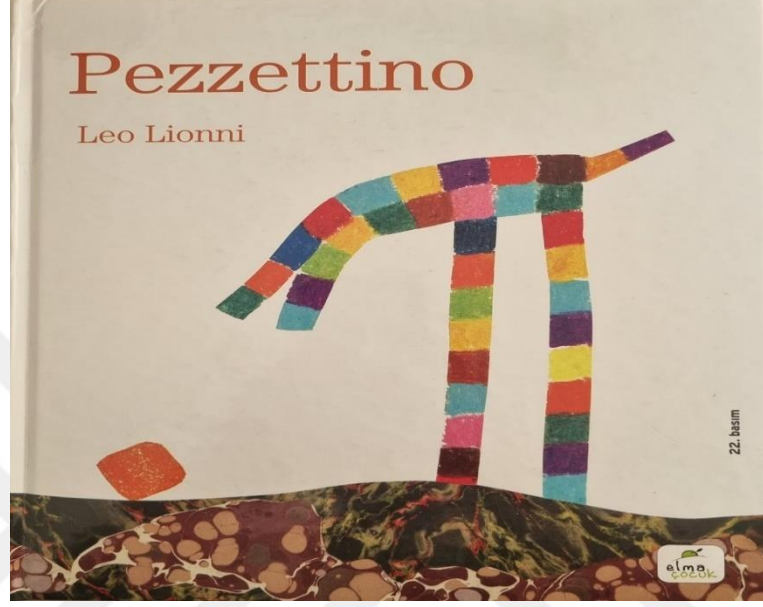
2.5.3. Yeşil Kuyruklu Fare

Fotoğraf 3: Yeşil Kuyruklu Fare

Ormanda doğal ortamlarında mutlu bir hayat süren farelere bir gün şehirden bir haber gelir. Bu haber fareler arasında yayılınca çok rağbet görür. Bu haber bir festival olduğudur. Fareler arasında heyecan uyandıran bu festivale tüm fareler rengarenk maske ve kostümlerle katıldılar. Eserde festival sonrası eğlenmek için yaptıkları bu durumu unutan farelerin birbirlerine olan tavırları ve bozulan ilişkileri anlatılır. Ortak özellikleri olanların birbirlerine yabancılaşmalarının renkli bir bakış açısıyla anlatıldığı görülmektedir.

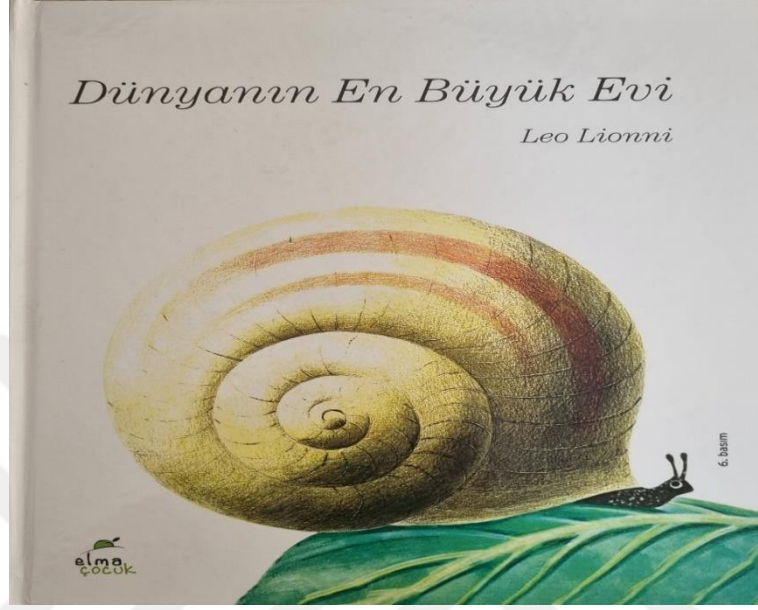
2.5.4. Pezzettino

Fotoğraf 4: Pezzettino

Pezzettino kelimesi İtalyanca zerrecik demektir. Pezzettino etrafındaki herkesin devasa olduğu ve müthiş işler yaptığı bir evrende yaşamaktadır. Pezzettino çok büyük olmaya ve önemli işler yapmaya karar verir ve kendisinin neyin parçası olduğu yönünde araştırmalara girişir. Girdiği bu arayış ve çabanın sonucu olarak kendi benliğini ve potansiyelini fark eder. Bu eserde çocukların keşfedilebilecek potansiyelleri, ulaşabilecekleri hayalleri, benlikleri üzerinde durulmaktadır.

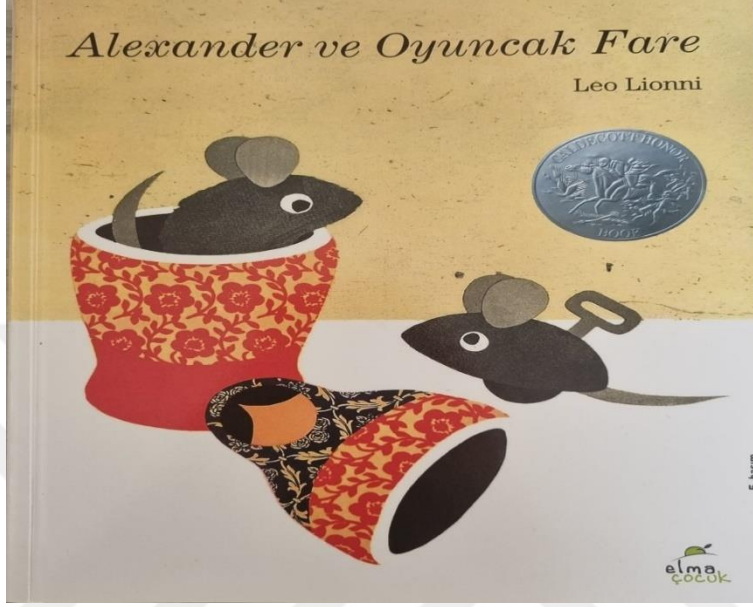
2.5.5. Dünyanın En Büyük Evi

Fotoğraf 5: Dünyanın En Büyük Evi

Küçük bir salyangozun babasıyla paylaştığı büyük hayaline dair bir hikâyedir. Salyangoz elde etmek istediği “dünyanın en büyük evini” babasına anlatınca, dünyanın keşfedilecek devasa bir yuva olduğu ve yükünü azalttıkça, büyüyen bir evreninin olacağı farkındalığına ilişkin bir eserdir. İnsanın çocukluğundan itibaren daha fazlasına dönük hırsını ele alan, bu hırsın insana yüklediği yükleri anlaması bakımından önemli mesajlar veren bir eserdir.

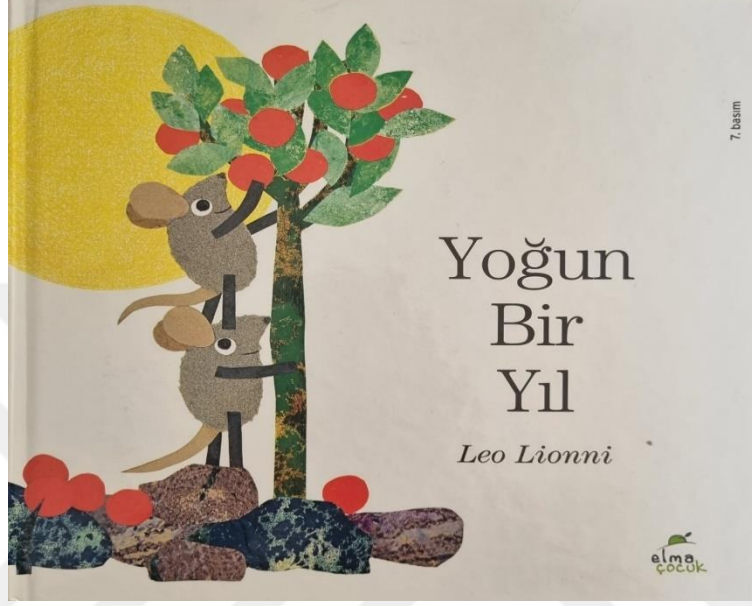
2.5.6. Alexander ve Oyuncak Fare

Fotoğraf 6: Alexander ve Oyuncak Fare

Alexander adlı bir fare ile aynı evdeki oyuncak bir fareden bahsedilen hikâyedir. Ev sakinleri kurmalı bir oyuncak fare olan Willy ile yakından ilgilenirken, Alexander evin içinde gezindiğinde kötü muamele görmekte ve kovalanmaktadır. Sevgi, şefkat ve ilgi eksikliği Alexander'ı farklı düşüncelere iter ve o da oyuncak bir fare olmaya karar verir. Alexander bu yönde arayış içindeyken eskisi gibi sevilmeyen Willy dikkatini çeker. Bu yaşadıkları Alexander'da yeni farkındalıklara sebep olur. İnsanların çabuk değişen yönelimleri, inançları, önyargılarını barındıran bir hikâyedir.

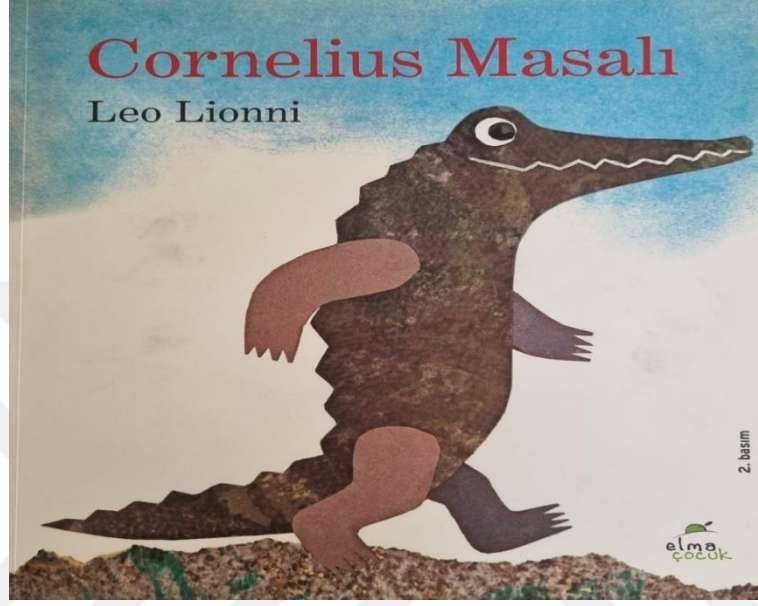
2.5.7. Yoğun Bir Yıl

Fotoğraf 7: Yoğun Bir Yıl

Fareler, ağaçlar ve mevsimler üzerine yazılan bir hikâyedir. Fareler ve arkadaşlık kurdukları ağaç Woody arasında geçen olayları anlatır. Fareler ağaca hediye götürürken, ağaç da onlara meyvelerinden ikram eder. Arkadaşlık ilişkileri, kamp ateşleri, zararlı alışkanlıklar ve tabiata dair önemli mesajlar barındıran, düşünceli olmaya vurgu yapan bir eserdir. İnsanların duyarsız ve yanlış çevre yaklaşımlarını eleştirel bir bakış açısı ile ele alır.

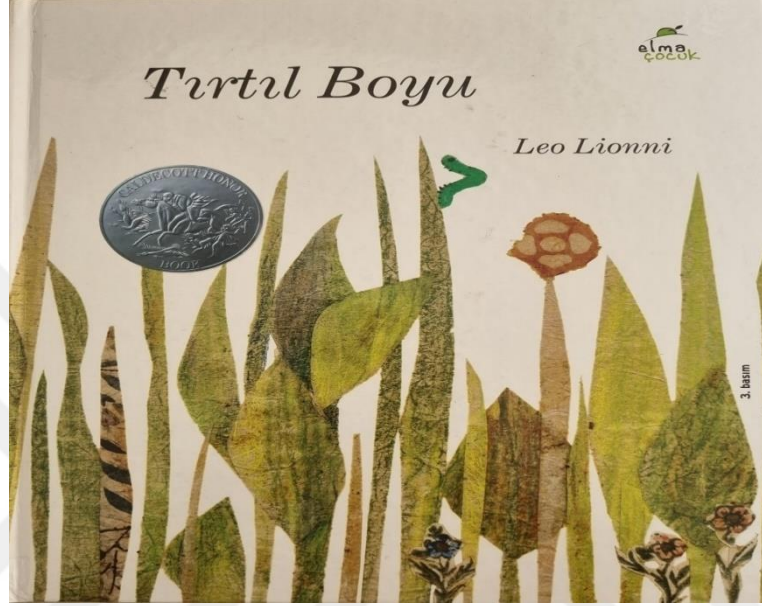
2.5.8. Cornelius Masalı

Fotoğraf 8: Cornelius Masalı

Cornelius, kendi türlerinden farklı bir timsahtır. Kendi türleri sürünerek giderken, o iki ayağı üzerinde hareket etmekte ve bu sayede daha uzağı, otların arasını fark edebilmektedir. Bir gün ormanda gezerken bir maymunla arkadaşlık kurar ve ondan baş aşağı durmayı, ağaçtan sallanmayı öğrenir. Bunu diğer arkadaşlarına da anlatır ve öğretir. Bu hikâye rutinin dışına çıkma, yardımlaşma, farklılıklar ve açık görüşlülük gibi değerleri barındırır.

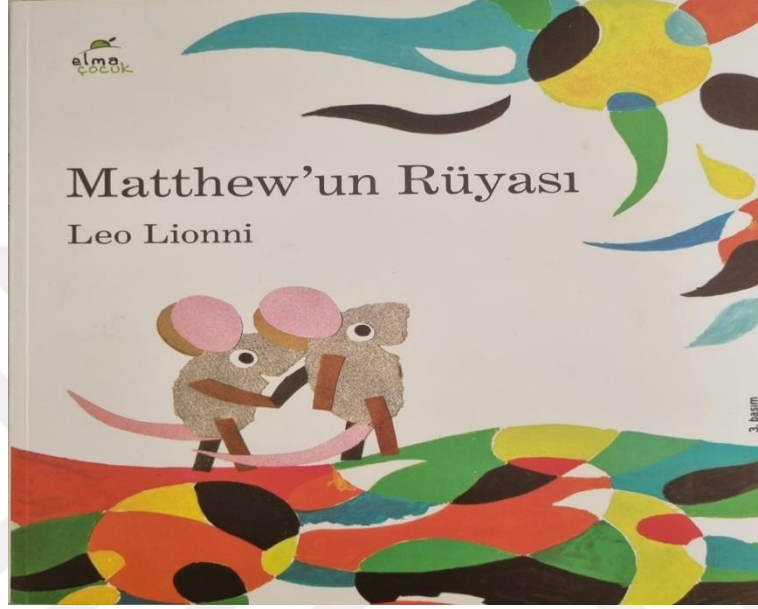
2.5.9. Tırtıl Boyu

Fotoğraf 9: Tırtıl Boyu

Aç bir kızılgerdan ile tırtıl arasında geçen diyalogları konu alır. Mühendis tırtıl yutulmaktan kurtulmak için orijinal çözüm bulmalıdır yoksa canından olacaktır. Her şeyi tırtıl boyu birimiyle ölçen tırtıl zekâsını konuşur ve bülbülle karşılaşması sonucu kaldığı zor durumdan da kurtulmasını bilir. Yaratıcı çözümler bulmanın pratik faydaları hikâyede dikkat çekmektedir.

2.5.10. Matthew'un Rüyası

Fotoğraf 10: Matthew'un Rüyası

Sanatı ve sanatın hayata dokunan yönlerini ele alan bir hikâyedir. Matthew ve arkadaşlarının müze ziyareti ve bu ziyaretin onlardaki etkisini konu alır. Matthew farklı bir alana odaklanmışken ailesi onunla ilgili farklı düşünceler içerisindedir. Sanatın ve renklerin etkisi altına giren Matthew kendini bu dünyanın içinde mutlu hissetmektedir. Ait olduğun ve huzurlu hissettiğin yerde olmayla ilgili bir eserdir.

2.6. Değer

Araştırmanın bu bölümünde değer kavramının tanımı, işlevi, önemi, değer sınıflandırmaları, değerlerin özellikleri ve değer eğitimi yaklaşımlarına yer verilecektir.

2.7. Değer Tanımı

Alanyazın incelendiğinde değerlere dönük birçok tanım olduğu görülmektedir. Öncelikle değer kelime kökeninden başlayarak değerlere yönelik tanımlar şu şekildedir:

Üzerinde çok çalışılan kavramlardan biri olmasına rağmen kesin ve ortak bir tarif ile ifade edilen bir değer tanımı bulunmamaktadır. Bunda çeşitli etkenlerin olduğu söylenebilir. Değer tarihten sosyolojiye, ekonomiden eğitime birçok alanda kullanılan bir kavramdır. Eski Türkçe tegir “pay, hisse, kıymet” kelimesinden evrildiği bilinen değer sözcüğü eski Türkçe teg- “eşit olmak” fiilinden türetilmiştir. Türkçe sözlüğe bakıldığında ise değer “Bir şeyin gerekliliğini, önemini belirlemeye yarayan saymaca ölçü.” ve “Bir şeyin değdiği, ona denk diye düşünülen, kabul edilen karşılık.” olarak ifade edilmektedir. Latince “kıymetli ve güçlü olmak” olarak yer alan, “valere” kökünden türeyen değer kavramı sosyal bilimlere Znaniecki tarafından kazandırılmıştır (Arpacı, 2013).

Değer bir kişinin diğer bireyleri, bireylere ait vasıfları, talep ve içsel düşünceleri, eylemleri muhakeme ederken başvurulan bir kriter, ölçüt olarak belirtilmektedir (Güngör, 2010: 28). Değer, bir şeyin kabul edilebilir veya kabul edilemez olduğuna dönük kanaattir (Güngör, 2010: 27).

Sosyologlar açısından değer, bir birey veya grubun karşılaştığı fiil ve davranış alternatifleri içinde bilinçli veya bilinçli olmayan seçimleri tarif eden kavramdır (Güvenç, 1976: 29-30). Değerler bir topluluk veya grubun varlığını idame ettirip, bir arada olma özelliğinin sürdürülebilmesi için grup bileşenleri tarafından grubun hedef ve menfaatleri açısından ortaya konulan temel prensip ve görüşlerdir (Erdoğan, 1976: 115, Kızılcıkel ve Ejder, 1992: 99).

Bir başka tanımda ise değer, bir birey veya sosyal oluşum tarafından belirlenen ilke ve inançlar bütünü olarak ortaya konulan temel ölçütlerdir (Collins, 1991: 1694). Değer insanlara rehber mahiyetinde ışık olan, toplumların ortak yönlerini yansımasıyla birlikte, toplumların arasındaki farkları da ortaya koyan, insanların kaynaşip toplum olmasını sağlayan destekleyici ve kuşatıcı prensip ve kanaatlerdir (Avcı, 2007: 21). Bir diğer ifadeyle değer, bir toplum ve kültür tarafından kişilerin uzlaştığı, ortak kabul edilirliliği olan seçimler olarak ifade edilebilir (Bacanlı, 2011, s. 18).

Temel unsur olan bireylerce kabul gören, akabinde toplum tarafından onaylanan ortak nokta olarak ifade edilen değerler, bir nizamın olması ve bu intizam içinde yaşamın sürmesi bakımından olmazsa olmaz temel paydalardır. Bu paydaya karşılık gelen değerlerin ikili ilişkileri temel alan dış kaynaklı ve bireyin hassasiyetlerini baz alan iç kaynaklı iki yönü bulunmaktadır (Tezcan, 2016 s. 315-316). Değer eğilim olarak ele alındığında karşılaşılan bir durumda istenileni seçme, kişinin eylemine dayanak olan yönelim, birey için seçenekler arasında arzu edilene gitme olarak ifade edilebilir (Erdem, 2003: 56). Theodorson tarafından değer şu şekilde tanımlanmıştır: Bireyler ve sosyal gruplar için kıymetli olanı belirlemede ve davranışları değerlendirmede kriter olarak ortaya konulan, toplumun kuvvetli ilişkileri neticesinde oluşmuş temel ölçütlerdir (Aydın, 2003:122).

2.8. Değerlerin Fonksiyonları ve Önemi

Fonksiyon terimi, sosyolojik olarak sosyal bir gerçekliğin bir parçanın bütün içinde görevini icra ederek varlığını göstermesinin neticeleri şeklinde tanımlanabilir (Aydın, 2011). Bireyleri ve toplumları bir arada tutan ortak unsurlardan milli manevi değerler olduğu gibi evrensel değerler de mevcuttur. İş hayatında kurumlarda, aile hayatında evde, toplumsal yaşamda sokakta, ekonomik ilişkilerde, dini inanışlarda değerler sayesinde bir düzen olduğu görülmektedir. Değerler hayatın her noktasına dokunduğu için sosyal bilimler, sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi birçok alanda ele alınmıştır. Değerlerin daha dar kapsamlı işlevleri olduğu gibi geniş kapsamlı genel işlevleri de vardır (Kardaş, 2020).

Yapılan davranışlar için bir amaç olmaları yönüyle birlikte değerler, neticeyi değerlendirme görevini ifa eder. Dolayısıyla davranışın başında, davranışın gelişmesi aşamasında ve davranışın neticesinde olmak üzere sürecin tamamında değerler kendi yerini alır. Buna gerekçe olarak da bireyin farkındalığı ve vicdan muhasebesi denilen içsel mekanizma gösterilebilir (Aydın, 2011: 41).

Bu kapsamda değerlerin fonksiyonları şu şekildedir:

- Kültürel öğeleri belirleyici bir özelliği olan değerler, o toplumdaki insanların kültürel bileşenlerine doğrudan etki eder.

- İnsanla bütünleşmiş olan karakterin yanında kişiliği tamamlayan ve destekleyen ana etkenlerdendir.
- Zihinsel ve duygusal olarak bireyin düşün, hayal ve eylem dünyasını etkiler.
- Değerler karara varmada birer vasıta görevi görürler. Toplumsal düzeyde birey, takım ve kategorilere kıymet biçme, toplumun çeşitli katmanlarını tasvir etme ve kişiye, etrafındakilerin yanında nasıl bir konumda yer aldıklarını gösterir.
- Kültürel olarak değer atfedilen, önem verilen unsurlara birey ve toplumun odaklanmasını sağlar.
- Düşünce ve davranış olarak bireylerin oluşturduğu toplumda ideal olana yönlendirir.
- Kişilere yüklenen sosyal rollere aidiyet duyulmasında ve bu rollerin gerçekleştirilmesinde kılavuz görevi görür.
- Toplum ve devlet düzenini kurma ve idame ettirme açısından insanların üzerinde baskı görevi gören bir kontrol mekanizmasıdır.
- Dayanışma ruhunu ortaya çıkararak, bireyleri bir arada tutma vazifesini icra eder (Fichter, 2001: 150).
- Bireyleri ve hadiseleri anlamlandırma ve anlatabilmenin yanında, davranışları tercih etmek ve meşru zemine oturtmak için bir kriter görevi görürler (Aydın ve Gürler, 2014).

İnsanın doğuştan getirdiği özelliklerin yanında yaşadıkça edindiği davranış örüntüleri de vardır. Bu noktada küçük yaşlardan itibaren alınan nitelikli değerler eğitimi bireyin bedensel, zihinsel, ahlaki ve ruhsal açıdan sağlıklı olmasını sağlarken insan ve toplum ilişkilerinin de sağlam bir zeminde yürümesine katkı sağlar (Kızıler, 2014). Dolayısıyla insanın bu karakter inşası da bir binanın ortaya çıkmasına benzetilebilir. Bir binanın yapı taşı mahiyetindeki kum, çakıl, çimento, demir vb. unsurlar binanın nasıl ki temelini ve iskeletini oluşturuyorsa, insani, vicdani, ahlaki, milli, manevi değerler de toplumun ve insan ilişkilerinin merkezinde konumlanır (Özensel, 2003).

2.9. Değerlerin Özellikleri

Lenski değerleri bir topluluğun tüm bireyleri tarafından kabul gören genelleştirilmiş kanaat olarak ifade ederken, bir başka tanımda insan yaşamının amaçları ve hatta diğer insanların

yaşamının hedefleri olarak, olması istenilen davranışları belirlemek ve kabul edilirliliği konusunda ortak nokta oluşturmak için öngörülen prensipler olarak ifade etmektedir (Schwartz, 1992: 1).

Değerlerin özellikleri şu şekilde belirtilebilir:

- Bireyi topluma entegre eden unsurlardır.
- Birey ve toplumun iyiliği yönünde olması gerektiği inancı hakimdir.
- Kişinin iç dünyasında onu harekete geçiren nasıl davrandığını belirleyen gizil faktörlerdir.
- Değerler kuralları bünyesinde barındırır. Değeri kuraldan ayıran soyut ve genel özellik göstermesidir (Aksakal, 2020: 6-7).

Tezcan'a göre değerlerin nitelikleri aşağıdaki gibidir:

- Topluluğun her bir ferde kabul gören değerler, topluluğun geneli tarafından da kabul görmektedir.
- Kamu düzeninin sağlıklı işleyebilmesi için toplumun ve her bir ferde gereksinimlerinin giderilebilmesi için değerler önemsenir.
- Değerler bireylerin günlük yaşantısında duygu, düşünce dünyasını şekillendirdiği gibi, milli manevi değerlerle donanmış bir birey inandığı değerler istikametinde hayatını bu uğurda feda edebilir.
- Değerler bireyin zihin aleminde örüntülenmiş kavramsal şemalardır (Tezcan, 2016 s. 325-316).

Değerlerin özellikleri Kalkan, (2023) şu şekilde sıralamaktadır:

- Değerler kişilerin kanaatleridir. Ancak değerler duygundan bağımsız düşünce kalıpları değildir. Değerler duygu ve düşüncenin bir arada olduğu bileşenlerdir.
- Bireyin sergilediği davranış örüntüleri ile bireyin niyeti ve içsel dünyası arasında bağ vardır.
- Değer yargıları yaşamın her noktasında karşılaşılan genel ve herkese yönelik tutumları içerir dolayısıyla sınırlı bir alanı kapsamaz.
- Eylem ve olaylara yön veren, davranış eğilimlerini belirleyen ve davranışın şekillenmesini sağlayan başat faktör değerlerdir.

- Değerlere de kendi içinde önem sırasına göre kıymet atfedilir ve kişi kendi önceliğine göre bunu şekillendirir ve eylem ve söylemlerine yansır. Kişilerin davranışları gözlemlenerek içinde bulunduğu toplum, kültür ve değerlere yönelik fikir edinilebilir.
- Toplum ve bireylerin ihtiyaçlarına göre değerler süreç içinde değişim gösterebilir, bu da değerlerin dinamik olduğunu ifade eder

2.10. Değerlerin Sınıflandırılması

Değer kavramına dair alanyazında çok çeşitli tanımlar ve çok çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde değer sınıflandırmaları sunulacaktır.

2.10.1. Allport, Vernon ve Lindzey'in Değer Teorisi

Bu değer teorisinde kişiler arası farklar yani öznel unsurlar, değerlere atfedilen önemi etkilemekte ve bu da her bireye göre farklı bir değer sıralaması oluşmasına sebep olmaktadır. Bu sınıflamada değerler; ekonomik değerler, estetik değerler, dini değerler, sosyal değerler, politik değerler, teorik değerler olarak sınıflandırılır. Değerler ve insanlar arası farklılığı sağlayan öznel düşünceler ve yaklaşımlar bireyin hayatını etkilemekte, hayata dair amaçlarını şekillendirmekte ve tercihlerinin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bütün değerler kendi bünyesinde çeşitlilik sunmakta ve farklılıklarıyla bir bütünü oluşturmaktadır. Uyum ve şekil estetik değerlerin içinde birbirini tamamlayan iki ögedir. Bir birey uyum ve şekil değerini kendinde taşıyorsa o birey uyum, incelik, güzellik yönlerinden bakıldığında diğer insanlara göre estetik değere daha fazla sahip olduğu fikri edinilmektedir. Gözlem, karşılaştırmalı düşünme, mantıksal olgu ve eleştiri teorik değerlerin içinde yer almaktadır. Bilgi sahibi olma, düzenleme ve sınıflandırma teorik değerlerin bünyesinde bulunmaktadır.

Mali ve ekonomik değerlere bakıldığında çıkar ve çıkar sağlama faktörleri öne çıkmaktadır. Para ve zenginliğe ulaşmada kolay yol olarak kullanışlılık ve pratiklik unsurları önemlidir. Güç ise siyasi değerlerde baskın olan ögedir. Siyasi değerlerin baskın olduğu bireylerde güç yönetiminin ön planda olduğu belirgindir. Birey kendini zor durumda hissettiğinde, kendini

huzurlu hissedebilmek amacıyla olan biteni anlamlandırabilmek için başvurduğu değerler ise manevi içerikler barındıran dini değerlerdir. Kendini, çevresini, olayları anlamlandırmasında önemli rol oynayan varoluşsal anlam ihtiva eden dini değerler kişiyi yönlendirir. Yaşam enerjisi, coşkusu, neşe, mutluluk sosyal değerler vasıtasıyla insanlar arasında paylaşılır (Samur, 2011: 45; Çapoğlu ve Okur 2015).

2.10.2. Rokeach'ın Değer Teorisi

Rokeach'ın değer ile ilgili görüşlerine bakıldığında değerlerin kişiyi nasıl etkilediği, değerlerin kişiye yansımaları üzerinde durulduğu görülür. Rokeach'a göre değerler insanların eylemlerinde ve ikili ilişkilerindeki yaklaşımlarında kendini gösterir. Bu teoride bireysel karar vermede ve sosyal ortam davranışlarında değerlerin etkisi ifade edilmiştir. Rokeach'ın değer sınıflaması incelendiğinde bu teorinin iki ana başlık ve on sekiz alt başlıktan oluştuğu görülmektedir. Terminal olarak ifade edilen temel değerlerin yanında bir de instrumental yani araç değerler sıralanmıştır (Yazıcı, 2006: 502). Hayatın temel gayesini belirleyen değerler temel değerleri içerirken, temel değerlere ulaşma noktasında vasıta görevi gören değerler de araç değerleri içermektedir.

Rokeach'ın Değerler Sınıflaması'na ait tablo aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1.

Rokeach'ın Değerler Sınıflaması

Temel (Terminal) Değerler	Araç (Instrumental) Değerler
Kendine Saygı	Neşelilik
Rahat Bir Yaşam	Sevecenlik
Sosyal Kabul	Sorumluluk Sahibi Olma
Ulusal Güvenlik	Temizlik

Zevk	Yardımsverlik
Gerçek Dostluk	Yaratıcı Olmak
İç Huzur	Mantıklılık
Heyecan Verici Bir Yaşam	Kendine Hâkim Olma
Güzellikler Dünyası	Kibarlık
Gerçek Dostluk	Kendini Kontrol Etme
Eşitlik	İtaatkârlık
Özgürlük	Bağımsız Olma
Mutluluk	Bağışlayıcılık
Aile Güvenliği	Cesaret
Barış İçinde Bir Dünya	Dürüstlük
Başarılı Olma	Entelektüellik
Bilgelik	Geniş Görüşlülük
Dinî Olgunluk	Hırslılık/Azim

Kaynak: (Güngör, 1998: 85; Kasa, Kara, Tunca vd., 2015: 5; Aydın ve Gürler, 2012: 12; Samur, 2011: 40; Ulusoy ve Dilmaç, 2014: 25).

Rokeach, değer kavramını açıklarken bireylerde bulunduğunu ifade ettiği çeşitli hipotezleri şu şekilde ortaya koymuştur:

- Bireyler kendilerinde olan değerlerin farklı seviyelerinde bulunurlar.
- Sahip olunan değerler kurum, kültür, toplum ve karakterin sonucudur.
- Değer sistemi içinde değerler inşa edilir.
- Bireylerin kendine ait değer yargıları ve değer anlayışları vardır.
- Kişilerin belirli sayıda, sınırlı değere sahip olduğu görülmektedir (Samur, 2011: 40).

2.10.3. Schwartz'ın Değer Teorisi

Schwartz and Bilsky (1987) değerlerin özelliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir: (Bilgin, 2023).

- Değerler tercihlerin kaynağı olmakla birlikte bireylerin eylemlerini ve olayların gelişimini etkileyen bir yapıya sahiptir.
- Değerler birçok davranış ve pozisyonun üzerinde konumlanır.
- Bireyler değerlere inanır, değerler inançtır ancak değerler başlı başına nesnel olgular değil subjektif özellik gösteren kavramlardır. Değerler harekete geçtiğinde mantık, düşünce ve duygu bir araya gelir.
- Kişisel amaçları gerçekleştirmede ve insanların eylemlerini yönlendirmede değerler rol oynar.
- Değerlerin önceliklerini ortaya koyan bir sistem vardır. Önem sırasına göre değerler bir sınıflamaya tabidir.

Bu teoride olaylara karşı davranış tercihinde değer kavramı pozitif bir kavram olarak yer alır. Değerler her bireyin içinde mevcut olduğu kabul edilen üç tarzda açıklanmaktadır. Bu üç durum sırasıyla elde etmek için talep edilen, talep edilen için icra edilen eylem ve talep edilenin ve eylemin ölçülebilmesi amacıyla kriter hükmünde olan inançlardır. Temel gereksinim olarak insanların tamamında bulunan bu üç unsur mutluluk ve sosyal adaptasyon gereksinimleri, biyolojik gereksinimler ve yaşamda kalma öbekleri olarak ifade edilmektedir. Schwartz ortaya koyduğu teoride elli altı çeşit tüm dünyaya mâl olmuş özel değer ve tüm insanlık için ortak olan on çeşit değer olduğu savını ortaya koymuştur (Schwartz, 1994). Bu kuram değerlerin toplum bünyesinde yer alan kıymetli bir öge olduğunu, insanların davranışlarını yönlendiren bir gücü içinde barındırdığını ve olgunun neye tekabül ettiği kadar, içinde ne anlam olduğunu da gösterdiğini ifade etmektedir. Schwartz özdeğerleri çeşitleri değer bağlamında sıralayıp sınıflandırmıştır (Balat ve Dağal, 2006).

Özaşkinlik – özgenişletim ve yeniliğe açıklık – tutuculuk olmak üzere Schwartz'a ait değer listesinin iki boyutu bulunmaktadır (Biel, 2002: 4). Güvenlik, uyma ve geleneksel davranışlar tutucu yaklaşıma özgü değerleri barındırırken, uyarılımlık, hazcılık ve özyönelim yeniliğe açıklık kapsamındadır. Diğer boyutta ise hazcılık, başarı ve güç özgenişletimi ifade ederken,

iyiliksever olma ve evrensel olma özaşkınlık kapsamındadır. Bunun yanında Schwartz güdüsel değer olarak on maddeye değinmiştir. Schwartz'ın kavram şemasında hazcılık özgenişletim ve yeniliğe açıklık kısmında bulunmaktadır (Karalar ve Kiracı, 2010: 83).

Değerleri on kısımda gösteren Shalom Schwartz'ın sınıflaması aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 2.

Schwartz'ın Sınıflandırma Tablosu

Değerler	Açıklama	Kaynaklar
Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum).	Evrensellik(universalizm): Anlayışçılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Grup Organizma
Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi,	İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Organizma etkileşim grup
Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat, mahremiyet.	Geleneksellik: Kültür veya dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık	Organizma etkileşim grup
Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek	Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Organizma etkileşim grup
Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak	Güvenlik: Toplumun var olan ilişkilerini ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Organizma etkileşim grup
Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, Toplumdaki görünümü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek) .	Güç(Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü.	Etkileşim Grup
Başarılı olmak, yetkin olmak hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak) .	Başarı(achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Etkileşim Grup
Zevk, hayattan tat almak.	Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke, hazza yönelim.	Organizma
Cesur olmak, değışken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir	Uyarılm(stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Organizma

Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak (kendine saygısı olmak) .	Özyönelim(self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Organizma Etkileşim
--	---	---------------------

Kaynak: Aydın ve Gürler 2012: 13; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60 -65; Schwartz, 1996: 122-123; Ulusoy ve Dilmaç, 2014: 29-30)

2.10.4. Nelson'un Değer Teorisi

Bu kuramda kişisel, sosyal ve grup değerleri olmak üzere üç başlık mevcuttur. Kişinin öz değerlerine bağlı olması bireysel değerler olarak ifade edilmektedir. Bireysel değerler kişinin doğrudan kendisiyle ilgili olduğu için diğer değerlerden ayrı bir önemi vardır. Bireysel değerler, bir insanın özüne şartsız bağlılık duymasıdır. Bireysel değerlerde gruba aidiyet, kabullenilme gibi unsurlardan ziyade içsel bir motivasyon söz konusudur.

Yazılı veya yazılı olmayan, üzerinde hemfikir olunan değerler sosyal değerleri ifade etmektedir. Toplum olarak ifade edilebilecek geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu değerler üzerinde konsensüs olan ortak değerlerdir. Sosyal değerler kişinin bilgi birikimini geliştirip kendini tamamlamasına destek olan değerlerdir. Grup, takım değerlerinde de ortak bir zeminden bahsedilebilir ancak sosyal değerlere göre daha dar kapsamlı olduğu ifade edilebilir. Gruba bağlı üyeler arasında kan, ideoloji, kültür, soy, din, mekân ve düşün gibi alanlarda ortaklaşma bulunabilir (akt. Keskin, 2008: 9-10).

Nelson Değer Sınıflandırması'na ait unsurlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 3.

Nelson Değer Sınıflandırması

Sosyal Değerler	Bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar. Saygı, adalet, eşitlik, farklılık gibi değerler bu kapsamdadır.
Bireysel Değerler	Bir ürünü satın alırken, bir şeyi tercih ederken ve insanların hobileri gibi kişisel seçimlerinde bireysel değerlerden söz edilebilir.
Grup Değerleri	Bir takıma, gruba aidiyet duyan bireylerin oluşturduğu üyelerin sergilediği değerlerdir. Dini, ideolojik gruplar olabileceği gibi kulüp ve aile bireyleri de olabilir.

Kaynak: (Yazıcı, 2006: 3; Michaelis, 1988: 361)

2.10.5. Spranger'ın Değer Teorisi

Bu alanda en çok dikkat çeken sınıflamalardan olan Spranger'in sınıflaması Types of Men isimli çalışmada yer almaktadır (Muğaloğlu 2006). Allport, Vernon ve Lindzey, Spranger'in bu sınıflandırmasını ölçek haline getirmişlerdir. Bu sınıflandırma ekonomik, sosyal, estetik, siyasi, dinî ve bilimsel olmak üzere altı maddeden oluşmaktadır (Güngör, 1998; Akkaya, 2017: 232). Spranger'e ait olan ve 1928 yılında ortaya konulan psikolojik test, kişilerde baskın olan değer özelliklerini kategorize etmiştir. Bu değer sınıflandırmasında, bireylerin altı başlıkta ele alınan bu değerlerden birine dahil olduğu belirtilir.

Spranger'in Değerler Sınıflaması aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.

Spranger'in Değerler Sınıflaması

Açıklama	Değer
Mali hedefleri ve vasıtaları içine alır. Pratik ve faydalı olanı önceler. Yaşam boyunca ekonomik değerlere kıymet verilmesi düşüncesi vardır.	Ekonomik
Yardımcı olma, bencil olmama, diğer insanları sevme gibi ikili ve toplumsal ilişkilerdeki yaklaşımlar bu değer için içindedir.	Sosyal
Varoluş, evren, dünya vb. metafizik inançlara dönük değerleri barındırır. Dini inançları için dünyevi zevklerden uzak durur. Birey kendisini evrenle birlikte bir bütün olarak değerlendirir.	Dinî
Entelektüel, deneysel, akılcı, eleştiren, sorgulayan bireylerdeki değerlerdir. Akıl yürütme, eleştirel düşünce, nesnel bilimsel veriler önemlidir.	Bilimsel
Uyum, zarafet, simetri bu değeri anlatan sözcüklerdir. Toplum için sanatın olmazsa olmaz olduğu düşüncesi vardır. Kabuller, seçimler ve tecrübeler bu değere dahildir.	Estetik
Şan, duyulma, ünlenme, bireysel kuvvet, güç kelimeleri bu değeri tarif eder. Yetkin, ehil olma, liderlik özellikleri bu değeri kapsar.	Politik

Kaynak: (Yazıcı, 2006: 3; Güngör, 1998: 84-87; Aydın ve Akyol-Gürler, 2012: 10).

2.10.6. Hofstede'nin Kültürel Değerler Teorisi

Teorisyen ortaya attığı kuramı temellendirmek için toplum ve kültüre yönelik araştırmalarda bulunmuştur. Bu kurama göre kişinin içinde bulunduğu hal ve kişinin öz değerleri eylemlerine yön verir. Değer, kişinin karşılaştığı durumlarda tercih yaparak bir durumu diğerine göre öncelmesi olarak ifade edilmektedir (Fischer ve Smith, 2004: 669-688). Kültürel öğeler ve değerler, teorisyen tarafından bireylerin eğilimlerini tarif etmek için üzerinde durulan unsurlardır. Hofstede, kuramında zihinsel program olarak nitelendirdiği kavram aracılığıyla kişiyi ve bir topluluğu ötekilerden ayıran bir olgu üzerinde durmuştur. Bireyin zihin dünyasında örüntülenen değerlerin tespiti halinde bireyin tercih gerekçelerinin de açıklanabileceği değerlendirilmiştir. Kişinin bir davranışı seçme gerekçesi gözlemlerle bilinemez çünkü kişinin zihin dünyasına dönük kodlar açıklanamamaktadır. Bu sebeple kişinin davranış tercihi ve eğilimi, ortaya koyduğu söylem ve eylemleriyle izah edilebilir. Kişiden kaynaklı farklı davranış yansımalarını görmekle birlikte, kişi ve çevresinde gelişen ortak eylem ve söylemler de gözlenen durumlardır (Turan ve Aktan, 2008: 230; Hofstede 1980, akt. Samur, 2011: 25).

Teorisyen davranış farklarının temelinde kolektiflik, evrensellik ve kişisellik unsurlarının olduğunu ifade etmiştir. Toplumdaki her kişi tarafından kabul görmeyen, grubun içindeki tüm bireylerin eylemlerine yansıyan, belirli bir toplumsal grup tarafından benimsenen unsurlar kolektif özellikler olarak kabul edilirken, din, dil, ırk gibi tüm insanlarda görülen özellikler, insanlığın ortak davranış örüntüsü olan evrenselliği ifade etmektedir. Kişiler ailenin, toplumun bir ferdi olsa bile kişisellikten kaynaklı bireysel farklar söz konusudur. Eylemlerdeki değişkenliğin sebebi kişisel özellikler ve bunun yansımalarıdır (akt. Samur 2011: 26).

Rokeach (1973), Schwartz and Bilsky (1987), Kuluckhohn (1951) bu kuramlara bakıldığında değerler benimsenen dünya görüşüne dönük tercihleri, eylem ve olayları ele almayı sağlayan, taşıdığı kıymete göre önce-sonra şeklinde sıralanan inanç ve düşüncelerdir (akt. Aavik and Allik, 2002: 221-235). Değerlerin çeşitli özellikleri olabileceğine dair paylaşımları olan Scheller, görelilik ve ahlakla olan ilgilerine göre değerleri üç başlıkta ele almıştır. Bunlar: Bireysel değerler, yaşamsal (vital) değerler ve şey olarak ifade edilen değerlerdir. Sevgi-nefret, iyi-kötü gibi değerler bireysel değer kapsamındayken, hasta veya sağlıklı olma, düşkün

veya diri olma gibi değerler yaşamsal değerler kategorisindedir. Son gruptaki şeylerin taşıdığı değerler ise estetik, kültürel, ekonomik olarak yararı olan, beğenilen unsurlardır. Ulusoy ve Turan (2007), Scheller tarafından değer taşıyan şey olarak isimlendirilen bu değerleri oluşturan temel öge mahiyetindeki kavramı dile getirmişlerdir.

2.10.7. Hilmi Ziya Ülken'e Göre Değer Sınıflandırması

Toplumbilimci olan Hilmi Ziya Ülken değer sınıflandırmasını üç başlık altında yapmıştır. Değer sınıflandırması normatif, içkin ve aşkın değerlerden oluşur. Hilmi Ziya Ülken'in değer sınıflandırması aşağıda sunulmuştur (Poyraz, 2004, s.85).

Tablo 5.

Hilmi Ziya Ülken'in Değer Sınıflandırması

Açıklama	Değer
Kişilerden doğan sözler, şeyler ve eylemlerin birbirleriyle değişiminden doğan değerlerdir. Burada eylem eylemle karşılaştırılınca ölçü hukuk olur, söz sözle değiştirilince ölçü dil olur, eşya ile değiştirilince ölçü iktisat olur. Bu değerlerde normatif değerlerdir.	Normatif
Kavramlar duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, inanmadan daha çok bilmenin hâkim olduğu, öznenin kendi dışındaki dünyadan oluşan	İçkin

değerlerdir.

Kişiler arası ilişkilerden meydana gelen, Aşkın
bireyin sosyal çevresiyle etkileşmesinden
doğan değerlerdir.

Kaynak: Akt. Poyraz (2004, s. 85).

2.10.8. Akbaş'a Göre Değer Sınıflaması

Duyuşsal hedefleri kapsayan, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kabul gören bu değer sınıflandırması Oktay Akbaş tarafından oluşturulmuştur. Akbaş (2004) tarafından 2002-2003 eğitim öğretim yılında yapılan bir çalışma sonucu ortaya çıkan bu sınıflandırmada cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum olarak öğrenci ve öğretmen değerlerini tespit etmek amacıyla temel değerler ölçeği, iş-çalışma değerleri ölçeği, demokratik değerler ölçeği, bilimsel değerler ölçeği ve geleneksel değerler ölçeği ile çalışılmıştır. Akbaş'ın (2004) değer sınıflandırması aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Akbaş'ın Değerler Sınıflaması aşağıda yer almaktadır.

Tablo 6.

Akbaş'ın Değerler Sınıflaması

Temel Değerler	Temiz Olmak	Estetik	Çevreyi Koruma	Sağlıklı Olmak
İş-Çalışma Değerleri	Girişimci Olmak	Azimli Olmak	Çalışkan Olmak	Sorumluluk Sahibi Olmak
Demokratik Değerler	İşbirliği	Hoşgörülü Olmak	Saygılı Olmak	Kibar Olmak

Bilimsel Değerler	Araştırmacı Olmak	Eleştirel Olmak	Bilimsel Olmak	Meraklı Olmak	Yaratıcı Olmak	
Geleneksel Değerler	Hayatın Verdiklerini Kabullemek	Yardımseser Olmak	Tutumlu Olmak	Ulusal Güvenlik	Aile	Güvenilir Olmak

2.10.9. Acat ve Aslan'a Göre Değer Sınıflaması

Acat ve Aslan (2012) tarafından oluşturulan değer sınıflamasının önceki tasniflerle uyumlu olduğu ifade edilebilir. Bu değer tasnifi aşağıdaki tabloda ifade edildiği şekildedir (Acat ve Aslan, 2012: 1465).

Tablo 7.

Acat ve Aslan'ın Değerler Sınıflaması

Ulusal Milli Değerler	Türk kültürünü koruma, milli sembollere hassasiyet gösterme, inkılapçılık/devrimcilik, vatanperverlik, milliyetçilik ve laiklik
Sosyal Toplumsal Değerler	Duygusal, kibar, alçak gönüllü, misafirperver, tutumlu, ağırbaşlı, affedici olma, cömert, titiz, merhametli, samimi, esnek, minnettarlık
Muhafazakar Geleneksel Değerler	Bakımlı/temiz olma, sorumluluk, yardımseser ve adaletli olma, doğruluk, düzene ve kurallara saygı, Allah'a inanma, namuslu/iffetli olma, doğayı ve insanları sevme, büyüklere saygı, güvenilir, inançlı, güçlü aile bağları, vicdanlı ve sabırlı olma, cesur
Öze Dönük	Özsaygı, özgür olma, açık görüşlü, değişikliklere açık olma, öz denetim, lider

Kişisel Değerler	vasıflı, düşünen-tefekkür eden
Bilimsel Yenilikçi Değerler	Hırslı ve azimli olma, çalışkan ve kararlı olma, yenilikçi ve yaratıcı olma, empati yapma, iş birliği ve eleştiriye açık olma, akılcı ve disiplinli olma

2.10.10. Dilmaç'a Göre Değer Sınıflaması

Teorisyen, insan ve toplum yaşamında önemli yer edinen değerleri aşağıda tabloda sunulduğu şekilde tasnif etmiştir (1999: 16-17).

Tablo 8.

Dilmaç'ın Değerler Sınıflaması

Uyumlu olma	İnsanlar ikili ilişkilerinde anlaşmazlıklara varacak yollardan uzak durur. Kişi mutluluğun iç ve dış yaşantısındaki dengeden geldiğinin farkındadır.
Başkalarının mutluluğuna isteme	Diğergamlık olarak da ifade edilebilecek olan kavrama göre insanlar kendi mutluluğunun diğer insanların mutluluğundan geçtiğinin bilincindedir.
İyi insan olma	Zihnen ve kalben temiz bir duygu, düşünce dünyasına sahip, doğa ve insan sevgisiyle donanmış bireydir.
Yardımsaver olma	Bu insanlar dertli, darda, zorda olan kimselere nefes olan, gülümseme sebebi kimseler olmakla birlikte, onların yanında yer almalarıyla bilinirler. Fikir ayrılıkları ve kişisel farklılıkları doğru şekilde yöneten iletişimi güçlü kişilerdir.

Dost edinme	Mal biriktirme değil dost ve anı biriktirme düşüncesiyle hareket eden, maddi manevi elindekileri paylaşan, olumlu-olumsuz tüm yönleriyle dostunu kabul eden kişilerdir.
Eser oluşturma	Kubbede hoş bir sada bırakma şiarıyla iyi insan olma ve geride bir eser bırakma, bir ürün ortaya koyma, dünyaya faydalı olma çabası içinde olan, maddi manevi doğa ve sanat dostu çok yönlü insanlardır.
İnsanları sevme	İnsan ve insan yaşamının kıymeti eşsiz olmakla birlikte insan sevgisinin bir sınırı yoktur. İnsan ilişkilerinde refah, sevinç ve birlik beraberlik önemli yer tutar.
Hırsları kontrol altına alma	İnsan dünyaya, maddiyata karşı iç alemindeki isteklerini belirli bir ölçüde tutup dengeler. Şehvet, şöhret, makam ve para hırsını törpüleyerek bunları olması gereken düzeyde tutarak olumsuzluklardan kendini ve çevresini korumuş olur ve iyi insan olma yolunda çabasını ortaya koymuş olur.
Kendini kontrol etme	İnsanlar yaşamları boyunca çeşitli hatalar yaparlar. Kişi bunların iç muhasebesini yapar ve davranışlarına bu yönde istikamet vererek kendini kontrol etmiş olur.
Manevi değerlere inanma	İnsanları dine göre farklı değerlendirmeye tabi tutmadan insanlardaki olumsuzlukları silmeye odaklıdır.
Tecrübeli ve bilgili olma	İnsan yaşadığı her an yeni deneyim ve tecrübelerle yeni bilgilere ulaşır. Tek başına iyi insan olmak, temiz bir yaşantı sürmek eksik kalacağı için birey kendini ve çevresini eğitmeli yetiştirmeli ki bu sayede insanlık için de faydalı olsun ki topluma karşı görevini tamamlamış olsun.
Evlat yetiştirme	Geleceğin teminatı çocuklar olduğu için iyi evlat yetiştirme aile, toplum ve dünyayı doğrudan etkileyecektir. Gönül dünyası pozitif, dürüst, sevgi dolu, merhametli ve vicdanlı bireyler yetiştirmek esastır.

2.11. Değerler Eğitimi

Eğitimin tanımına bakıldığında Türk Dil Kurumu sözlükte şu şekilde yer aldığı görülür: Küçük yaşlardan itibaren bireylerin toplum hayatına uyum sağlamaları için ihtiyaç duydukları bilgi, görgü, anlayış ve becerileri edinmeleri, okul veya farklı mekânlarda karakter gelişimine direkt veya dolaylı olarak katkı verme, kişinin duygu ve düşünce dünyasını tamamlamasına destek olma olarak ifade edilmektedir (TDK, 2023). Eğitimin farklı bir tanımı kişinin eylemlerinde deneyimleyerek ve bilinçli bir şekilde kabul edilebilir, olumlu değişiklikler ortaya çıkarma süreci olarak belirtilmiştir (Tosun 2010, s.19). Bir diğer eğitim tanımı ise insanı bir bütün olarak ele alıp kişide tüm yönleriyle pozitif anlamda değişim olması için verilen çaba, uğraşı şeklindedir Hökelekli (2013, s.209). Bu tanımlarda dikkat çeken unsurlardan birisi de bireye kazandırılması gereken değerlerdir.

Değerler, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında da yer almaktadır. "Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren insanlar yetiştirme" şeklinde ikinci maddede de yerini bulan tarifile değerler eğitimi ile toplumda ortak bir değer anlayışı geliştirmek, kişisel değerlerin muhafazasını sağlayıp sonraki kuşaklara aktarımını gerçekleştirmek amaçlanmaktadır (MEB, 2023).

Değerler eğitimi yönergesine göre Türk Milli Eğitim teşkilatındaki değerler şu şekilde sıralanmıştır:

Tablo 9.

Türk Milli Eğitimindeki Değerler

Sorumluluk	Fedakârlık
Hoşgörü / Duyarlılık	Alçakgönüllülük
Empati	Merhamet
Cesaret	Paylaşımçı Olma

Nazik Olma	İyilik Yapma
Yardımlaşma / Dayanışma	Misafirperverlik
Doğruluk / Dürüstlük	İyimserlik
Bağımsız ve Özgür Düşünebilme	Aile Birliğine Önem Verme
Estetik Duyguların Geliştirilmesi	Temizlik
Vatanseverlik	Dostluk
Çalışkanlık	Liderlik
Şefkat	Adil Olma
Selamlaşma	Özgüven
Kültürel Mirasa Sahip Çıkma	Saygı
Sevgi	

Kaynak: (Albayrak, Avşaroğlu, Bakalım, vd. 2015: 83).

2.12. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerler eğitimine yönelik birçok yaklaşım bulunmaktadır. Tezcan (2018), değer eğitimi yaklaşımlarını şu şekilde açıklamıştır:

- “Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı
- Telkin Yoluyla Öğretim Yaklaşımı
- Davranış Değiştirme Yöntemi
- Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı
- Değer Çözümleme Yaklaşımı
- Bütüncül Yaklaşım: Adil Topluluk Okulları

- Örtük Program
- Karakter Eğitimi
- Eylem Davranış Öğrenme Yaklaşımı”.

2.12.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi Yaklaşımı

2.12.1.1. Telkin Yoluyla Öğretim Yaklaşımı

Sözcük anlamı olarak kabul gören, doğruluğuna inanılan çeşitli bilgi, beceri, duygu ve düşüncelerin karşı tarafa aktarılması telkin yöntemi olarak ifade edilmektedir. Bu yönüyle bakıldığında geçmişten günümüze kullanılan geleneksel en eski yöntemlerden biridir. Bu yöntem geleneksel olmasına rağmen değerlerin öğrencilere aktarılması sürecinde öğretmenler tarafından en sık kullanılan ve tercih edilen yöntemdir. Telkin yöntemi diğer yöntemleri tamamlayıcı özelliği dolayısıyla diğer yöntemlerle birlikte de kullanılır. Telkin yöntemi öğretmen merkezli olması özelliğini taşımasına rağmen kalabalık sınıflarda etkili bir yöntemdir. Bu yöntem hikayelerle birlikte kullanılır ve bu yöntemde sorgulamadan o değeri kabul etme vardır. Değerin az bir zamanda ve tek yönlü aktarılmaya çalışılması bu yöntemin eleştirilen boyutudur. (Ekşi ve Katılmış, 2011).

2.12.1.2. Davranış Değiştirme Yoluyla Değerler Eğitimi

Değerlerin bireylere direkt aktarımını benimseyen bir öteki yöntemdir. Davranışçı kuramcılardan Skinner`e ilişik edimsel koşullanmayı temele alan bu yöntemde bireylerin istedik huy geliştirmeleri ödül, istenmedik huy geliştirmeleri ise ceza ile karşılık bulmaktadır. Bireylerin sorgulamadan değerleri edinmesinin kalıcı olmayacağı düşüncesi eğitimciler tarafınca tenkit almış ve alternatif yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Aybek ve Aslan,2019).

2.12.2. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı

Bireyselliğe önem verilen 1960-1970 yıllarında ön plana çıkan bir yaklaşımdır. Öğrenciyi merkeze alan değerler eğitimi yaklaşımının temel amacı ferdin duygu ve düşüncelerinin farkına vararak kendisi için mühim olanın farkına varması ve ortaya çıkarması düşüncesi temeline dayanmaktadır (Yazar,2020).

2.12.3. Değer Çözümleme Yaklaşımı

“Amerikan Sosyal Bilgiler Kurulu” tarafınca geliştirilen ve kıymet analizi olarak da isimlendirilen kıymet analiz yaklaşımının amacı, bireylerin değerlerle alakalı bir sorun durumu ile yüz yüze kalmaları ile emek harcama ve mantık süreçlerini kullanarak karar verme becerisi kazanmasını sağlamaktır. Eleştirel düşüncenin ön plana çıkmış olduğu bu yaklaşım akıl yürütme süreçlerini ön plana çıkarır (Ulusoy ve Dilmaç,2020).

2.12.4. Bütüncül Yaklaşım: Adil Topluluklar Okulu

Adil topluluklar okulu yaklaşımı öğrencilerin okul içinde kuralların oluşturulması ve uygulanması sürecinde demokratik biçimde sorumluluk alması beklenen yaklaşımdır (Tahiroğlu,2019).

2.12.5. Örtük Program

Eğitim faaliyeti genelde okul çatısı altında öğrencilere değişik yöntem ve teknikleri kullanarak belirlenmiş kazanımların aktarılmasıdır. Öğrenciler bu süreçte okuldan yalnızca bilimsel nitelikli malumat edinmezler bununla beraber beceri, tasarruf ve değer benzeri program dışı kazanımlar da bulunmaktadır. Bu kazanımlar müspet ve negatif olmakla birlikte örtük program yaklaşımı tahsil sürecinde en sık karşılaşılan yaklaşımlardandır (Tahiroğlu,2019).

2.12.6. Karakter Eğitimi

Ahlak eğitimi olarak da adlandırılan karakter eğitimi Türkçe sözlüğünde “Öğrencilerde belli bir terbiye ve ahlak yanında bazı özellikler geliştirme amacını güden eğitim, eğitimin ahlaksal yönüne ehemmiyet veren ve öğrencilerin bilhassa alışkanlık bakımından iyi nitelikler geliştirmeleri üstünde duran eğitim.” olarak tanımlanmaktadır (Kalkan, 2023).

Değer eğitimi yaklaşımlarında bireyselliğin ön plana çıktığı “Değer Belirginleştirme” yaklaşımının aksine toplumculuğu benimseyen “Karakter Eğitimi” toplumun bütün üyelerinin iyi olması ile değerler eğitiminin olabileceğini savunmaktadır. Değerlerin kazandırılmasının ön şartı olarak bireylerin çevresini gerçekleştiren aile, arkadaş, okul vb. unsurların tamamının değerler mevzusunda ortak paydada bulunması gerektiği düşüncesidir (Altıntaş,2012).

2.12.7. Eylem Davranış Öğrenme Yaklaşımı

“Hareket Öğrenimi” olarak da isimlendirilen yaklaşım, ferdin bireysel ve toplumsal değerlerinin oluşması için bireye birtakım imkanların sunulmasını ifade eder. Bu halde şahıs bireysel değerlerini topluluk içinde oluşturabilir (Tezcan, 2018).

2.13. Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi İlişkisi

“Çocuk” kavramı geçmişten günümüze farkındalığı ve kıymeti sonradan anlaşılan kavramlardan biridir. İçinde bulunduğumuz yıllarda çocukluk dönemi olarak ifade dilen yaşlar daha önem verilir konuma ulaşmış, çocuğun toplum için değeri üzerinde durulur olmuştur. Çocuk edebiyatı ürünleri olarak belirtilen eserler çocuğa okuma zevki veren, dil becerileri kazandıran, hayal dünyası sunan, çocuğun hoş vakit geçirmesini sağlamakla birlikte öğretici ve eğitici olan edebi dokümanlardır (Yalçın ve Aytaş, 2014: 45).

Duygu, düşünce ve hayal alemine yönelik çocukluk döneminde bulunan bireylere hitap eden tüm yazılı ve sözlü ürünler çocuk edebiyatı eserleri bünyesinde değerlendirilir. Bir başka tanımda ise çocukluğun ilk dönemlerinden itibaren kabul edilen dönemle ergenlik dönemini de

içine alan bu süreçte çocukların sözel-dilsel gelişimini destekleyen zihin ve estetik dünyalarına uygun yazılı ve görsel mesajlarla donatılmış, onları cezbeden eserlerin tümü çocuk edebiyatı ürünleri olarak ifade edilmektedir (Kavcar, 1982: 6-7).

Çocuk edebiyatı tanımlarına bakıldığında bu dönemin bir geçiş edebiyatı dönemi olduğu söylenebilir. Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak çocuğun düşünce ve duygularını besleyen bir yönü olmakla birlikte okuma, anlama, anlatma ve yorumlama becerilerine katkı sunan bir yönü de bulunmaktadır.

Edebiyatın ilke ve kuralları çocuk edebiyatı için de geçerli olduğu için çocuk edebiyatı, edebiyattan bağımsız bir kavram olarak değerlendirilemez. Çocukluk dönemine hitap eden eserlerin sosyal becerileri geliştiren, dil dünyasına zenginlik sunan, zihni harekete geçiren, okuma zevki sunan eserler olması yanında sanatsal ve estetik özellikler de barındırması gerekmektedir. Tanzimat Dönemi ile Türkiye’de çocuk olarak kabul edilen okuyucu kitleye yönelik onların da okumaktan keyif alabileceği edebi ürünler ortaya konulmaya başlanmıştır. Bu yönüyle bakıldığında çocuklara yönelik sahaya sürülen ilk Türk edebiyatı eserlerinin Batı edebiyatı kaynaklı çeviriler olduğu söylenebilir (Güven, 2014: 225-246). Çocuk romanı, hikâye, masal ve çocuk şiiri gibi türler başlıca çocuk edebiyatı ürünleridir.

Eğitim öğretimin gerçekleştirildiği ortam olan okullar, değerlerin korunmasında, aktarılmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında rol oynayan kurumlardır. Evrensel, ulusal, milli, manevi ve ahlaki değerler eğitim aracılığıyla öğrencilere sunulabilir. Öğrencilerin milli, manevi, evrensel değerlerle donanmış bir şekilde yetişmeleri alınan nitelikli eğitim aracılığıyla olacağı için bu eğitim esnasında kullanılan dokümanlar ve materyaller de önem kazanmaktadır. Bu gerekçelerle okullarda öğrencilerin karşılaştığı tüm eğitim öğretim materyalleri, ders kitapları ve öğrencilerin eriştiği tüm dokümanlar değerler eğitimini için de bir araç özelliği taşımaktadır.

Yetişkin bir bireyde olması gereken temel değerlerin öncelikle çocukluk döneminde doğru çocuk edebiyatı eserleri kullanılarak kazandırılabilmesi düşünüldüğünde çocukluk döneminin değer eğitiminde kritik dönem ve çocuk edebiyatı eserlerinin de kritik eserler olduğu ifade edilebilir. Öğrencinin çocuk edebiyatı eserleriyle etkileşime girmesi, okuması, bu ürünlere ulaşmasında başlıca rol öğretmen ve velidedir. Dolayısıyla nitelikli çocuk kitaplarını evde ve okulda eğitim sürecine dahil etmek gerekmektedir. Zengin Türk kültürünü içinde barındıran,

milli ve manevi değerleri içeren olumlu kişilik ve karakter gelişimine katkı sunan nitelikli ocuk edebiyatı ürünlerinin seçilmesi, ğrenci ve veliye tavsiye edilmesi, ders sürecinde bu belgelerin kullanılması önemlidir (Karakaş ve Akın, 2018: 87-101).

2.14. Resimli ocuk Kitapları

Çocukların çeşitli türlerdeki ocuk eserleri içinde ilk karşılaştıkları resimli ocuk kitaplarıdır. Çünkü ocuk okuma yazma öğrenmeden ilk olarak resimli ocuk kitaplarıyla tanışmaktadır (Oğuzkan, 2013). Çocuğun edebiyatla beslenmesi duygusal ve ruhsal açıdan sağlıklı bir birey olarak yetişmesini destekler. ocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanan çocuklar, eserlerin verdiği mesajlar ve resimlerden hareketle doğruyu yanlışı ayırt edip kendi bakış açısını oluşturmaktadır (Aslan, 2007).

Okulöncesi ve ilköğretim, çocuğun dil, zihinsel, sosyal, bilişsel vb. gelişim alanlarında her anlamda desteklenmesi gereken önemli bir dönemdir. Bu dönemlerde çocukların çok yönlü gelişmelerinde resimli kitaplar önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü bu kitaplar çocukların dünyaya açılmasını sağlamakta ve bu eserlerdeki resimler aracılığıyla çeşitli iletiler çocuğa ulaşmaktadır (Körükçü, Kapıkıran ve Aral, 2016). Görsel içeriklerden oluşması dolayısıyla çocukların resimli kitaplarla tanışması, onlara gelişim alanlarına uygun, zgn ve doğal öğrenme ortamı fırsatı verecektir (Gönen ve Balat, 2002: Sever, 2010).

Resimli ocuk kitapları çocukların değer ve kavramları edinmesine, hayatı anlamlandırmasına, keyifli vakit geçirmesine, zgn düşünme becerilerini geliştirme yanında hayal gücünü geliştirmesine olanak veren bir kitap türüdür. Bunun yanında resimli ocuk kitapları açık ve sade bir dil kullanılması yönüyle dil gelişimine de çok büyük katkı sağlar (Zengin, 2007).

Değerlerin içselleştirilmesi ve davranışa dönüştürülmesi sürecinde resimli ocuk kitaplarının kolaylaştırıcı bir rolü vardır. Toplumsal ve kültürel değerleri aktarmada resimli ocuk kitapları etkili yöntemlerden biri olarak görülmekte ve çocukların eğitiminde önemli bir materyal olarak kullanılmaktadır. Çocuklar için hazırlanan resimli kitaplar masal, hikâye, tiyatro, şiir, roman gibi farklı türlerde olabilmektedir (elik ve Arığ, 2021).

Resimli çocuk kitapları, olay örgüsü ve eserdeki kahramanlar aracılığıyla çocukların dikkatini çekmekte ve öğretilmek istenen değerlerin dolaylı yolla çocuğa verilmesi sağlanmaktadır. Bu kitaplardaki metin dışı unsurlar çocuk üzerindeki oluşacak etkiyi artırmaktadır (Topçam ve Yorulmaz, 2023). Çocukların, resimli çocuk kitaplarında yer alan kahramanları model aldığı ve ahlaki ve toplumsal değerleri benimsemeye daha yatkın oldukları görülmektedir (Geçgel, Çakmak ve Güleç, 2005).

2.15 Değerler Eğitimi ile İlgili Araştırmalar

Değerler eğitimi ve edebi eserlere yönelik ilgili araştırmalar aşağıda özetlenerek sunulmuştur. Demir (2019)'un çalışmasında Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Çile" adlı eser, değerler eğitimi bakımından incelenmiştir. Çile adlı eser on kök değere göre incelenmiştir Yapılan incelemeler sonucunda eserde adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri tespit edilmiştir.

Akıncı (2019), Aytül Akal'ın çocuk romanlarına yönelik tezinde yazarın kitaplarında yer alan kök değerleri tespit edip, yazara ait romanları değerler eğitimi yönüyle incelemiştir. On beş eserin incelendiği bu çalışmada en fazla karşılaşılan değer aile birliğine önem verme değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen Aytül Akal kitaplarının zengin bir değer içeriğine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Güven (2014), çalışmasında yazara ait on farklı eserde bulunan Türk Dünyası Efsanelerini değerler eğitimi açısından incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda iki yüz yirmi altı değere ulaşılmış, sıklığı en fazla olan değer sevgi olduğu tespit edilmiştir.

Özübal (2024), Sevda Müjgan Yüksel'in kitaplarına yönelik yaptığı çalışmada çocuk edebiyatı ürünlerini değerler eğitimi bakımından incelemiştir. Değerler yönünden zengin bir içeriğe sahip olan eserlerde sabır ve vatanseverliğin en az karşılaşılan değerler olduğu, sevgi ve sorumluluğun ise en çok karşılaşılan değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşar (2024), çalışmasında Judith Malika Liberman masallarını değerler eğitimi bakımından incelemiştir. Bu araştırmada sevgi ve öz denetimin en fazla işlenen değer olduğu saygı değerine ise diğer değerlere göre daha az rastlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çelikten (2019), araştırmasında Nezihe Meriç'in çocuk kitaplarını değerler eğitimi bakımından incelemiştir. Bu araştırma incelendiğinde yazarın eserlerinde en fazla bilimsellik değerinin yer aldığı görülmüştür. Bu değeri sağlıklı olmaya önem verme, sevgi, yardımseverlik, saygı, sorumluluk, dostluk, dürüstlük, vatanseverlik, öz denetim, kanaatkârlık, barış, adaletli olma, tutumlu olma değerleri takip etmiştir. Kitaplarda en az rastlanan değerler ise adaletli olma ve tutumlu olma değerleridir.

Kaçmaz (2018), araştırmasında Cahit Zarifoğlu'nun masallarını değerler eğitimi bakımından incelemiştir. Yazar çoğunlukla sevgi, yardımlaşma, alçakgönüllülük, Allah inancı, sabır, merhamet, çalışma, duyarlılık gibi alanlarda yoğunlaşmıştır. Bunun yanında aile sevgisi, misafirperverlik, sorumluluk bilinci, dürüstlük, gelenek ve göreneklerimize bağlılık gibi başlıklar ulaşılan diğer sonuçlar olarak belirlenmiştir.

Sürmeli (2015), araştırmasında Peyami Safa'nın romanlarını değerler eğitimi açısından incelemiştir. Bu çalışmada fertlerde gerçekleşmesi istenilen davranışlar öne çıkan, çok işlenen konulardır. Toplumsal yozlaşmaya karşı çıkma, aile sevgisi, ailenin önemi ve nefisle mücadele yazarın romanlarında en çok karşılaşılan değerlerdir. Toplumun içinde yaşayan yazar Peyami Safa bireylerin yaşam tarzını, değerlerini, düşünce dünyasını eserlerine aktarmıştır. Bu eserlerin Türkçenin zenginliklerinin yanında değerler yönünden de zengin içerikli eserler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kumbasar (2011), çalışmasında Muzaffer İzgü'nün romanlarını değerler eğitimi bakımından incelemiştir. Bu araştırmada yazarın romanlarında en fazla karşılaşılan değer sevgi değeridir. Bu değeri saygı, yardımlaşma, çalışkanlık ve temizlik değerleri takip etmektedir. Muzaffer İzgü'nün romanlarında en az rastlanan değerler ise barış, tutumlu olma, bilimsellik ve cesur olma olarak belirlenmiştir.

Yaralı (2020), araştırmasında çocuk edebiyatı ürünlerinden Leo Lionni kitaplarını felsefe çalışmaları için incelemiştir. Araştırmada çocukların ironi ve mecaz ile ilgili içerikleri anlamalarına yardımcı olacağı için felsefi içeriklerden yararlanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Bu kitapların, dikkat çekici bir uyarıcı sunma, düşünceleri somutlaştırma, dikkati yoğunlaştırma, özdeşim kurma bakımından çocuklar için faydalı olacağı belirtilmiştir.

Çetinkaya (2022), Ali Ekrem Bolayır'ın şiirlerini çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi kapsamında incelemiştir. Şairin başta Şiir Demeti adlı eseri olmak üzere eserleri içerisindeki çocuk şiirleri bu araştırmanın materyalini oluşturmaktadır. Çalışmanın sonunda değer inceleme formunda yer alan ve kök değerleri de kapsayan 14 ana değer, incelenen şiirlerde farklı sıklıklarla işlendiği belirlenmiştir. Bu değerler: adalet, dostluk, yardımlaşma, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, aile, sorumluluk, vatanseverlik, bilimsellik, dini inanç ve çalışkanlıktır.

Arık (2021), tarafından yapılan çalışmada Suzan Albek'in çocuk edebiyatı alanındaki eserlerinde verilmek istenen değerleri tespit etme ve bunların değerler eğitimi açısından önemi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada belirlenen eğitsel değerler; evrensel, millî, dinî, kişisel ve ahlaki değerler olarak sınıflandırılmıştır. İnceleme sonucunda en çok rastlanılan değer yardımlaşma ve paylaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu değeri sırasıyla sevgi, sorumluluk, merhamet izlemiş; sabırlı olma ve alçak gönüllülük ise en az rastlanılan değerler olmuştur. İncelenen eserlerde değerler eğitimi açısından olumsuz örnek teşkil edebilecek ilgilere rastlanılmamıştır.

Çalık (2021), çalışmasında Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı alanında vermiş olduğu eserleri değerler eğitimi açısından incelemiştir. Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı alanında verdiği 12 çocuk kitabı içinde yer alan değerler MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından değerler eğitimi kapsamında hazırlanan dokümanda yer alan on kök değer ve bunlarla ilişkili tutum ve davranışlara göre analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda yardımseverlik değerinin en çok işlenen değer, öz denetim ve sevgi değerlerinin ise en az işlenen kök değerler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ilgaz'ın incelenen kitapları değerlerin zenginliği bakımından değişkenlik gösterse de aktardıkları değerlere bakıldığında her kitabın belli on kök değerden birini ön plana çıkardığı görülmüştür. İncelenen kitapların, MEB'in öğretim programlarında yer verilmesinde esas aldığı on kök değeri ve ilişkili tutum ve davranışları içermesinden dolayı ders kitaplarında kullanılabilir, ailelere ve öğretmenlere çocuklara değer kazandırma sürecinde kaynak olabilecek kitaplar olduğu sonucuna varılmıştır.

Atılgan (2021), in “Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğun Sanat Eğitimi Sürecine Katkıları Bağlamında Bir İnceleme (Leo Lionni Örneği)” adlı çalışmasındaki amacı; resimli çocuk edebiyatı yapıtlarını çocuğun sanat eğitimine katkıları bağlamında incelemektir. Bu amaç doğrultusunda Leo Lionni'nin “Yoğun Bir Yıl”, “Frederick”, “Yüzyüz”, “Pezzettino”, “Dünyanın En Büyük Evi”, “Yeşil Kuyruklu Fare”, “Alexander ve Oyuncak Fare” adlı yapıtları Prof. Dr. Sedat Sever'in çocuk edebiyatı yapıtlarını inceleme ölçütleriyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda incelenen yapıtlardaki resimlerin estetik özellikler taşıdığı ve çocukta resim yapma isteği uyandırabilecek bir yapıda olduğuna ilişkin veriler elde edilmiştir. Yapıttaki görsel uyaranların ve kurgulanan yazınsal metinlerin çocuğu sanat eğitimi sürecinde destekleyebilecek bir nitelikte olduğu belirtilmektedir.

Çelik (2022), “Leo Lionni'nin Frederick Adlı Masalının Göstergebilimsel Çözümleme Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında resimli hikâye kitabı sembolünün doğasını incelemeyi amaçlamıştır. Bu araştırma, kitapta yer alan sözel ve sözel olmayan yollarla gösterilen tanımlanmış sembollerin anlamlarını üretmeye yönelik bir çalışmadır. Bu amaç doğrultusunda, Frederick'in farklı okuyucu tiplerine sunduğu bazı yorumları, etik önerisini, estetik ve toplumsal değerlerini ve değerlerin didaktiğine giden yolda bu çalışma göstergebilimsel açıdan ele alınmıştır. Bu çalışma, Charles Sanders Peirce'in (1991) göstergebilim teorisini kullanarak Leo Lionni'nin Frederick adlı resimli kitabında sembollerin göstergebilimsel sürecini belirlemeye ve bulunan sözel ve sözel olmayan sembolleri çözümlenmeye çalışan nitel bir çalışmadır.

Kuru (2016), “Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında günümüz çocuk edebiyatı yazarlarından biri olan Ayşe Yamaç'ın eserlerini değerler eğitimi ve dil zenginliği açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada "Ali'nin Öyküsü, Dedemin Gizli Defteri, İncili Kavak, Hayalet Peşinde, Bizim Evde Grev Var, Zümrüt Küpeler, Düşlerin Ötesi" adlı yedi çocuk romanı değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Araştırmada, yardımlaşma, sorumluluk, sevgi, saygı, adil olma, aile birliğine önem verme, dürüstlük, hoşgörü, misafirperverlik, sağlık ve temizlik, arkadaşlık, duyarlılık değerleri olmak üzere toplam 12 değer incelenmiştir. İncelenen eserlerin içinde en fazla sevgi (93), en az ise aile birliğine önem verme (17) değerine yer verildiği belirlenmiştir.

Emirhan (2016), Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanlarını incelediği araştırmasında dinî ve sosyal değerleri tespit ederek, eserlerin değerler eğitimi bakımından önemine dikkat çekmiştir. Yavuz Bahadıroğlu'na ait 15 çocuk romanı nitel araştırma yaklaşımlarından tarama modeli esas alınarak incelenmiş; 11 dinî, 29 sosyal olmak üzere toplam 40 değere ait bulgu ve yorumlara ulaşılmıştır. Ayrıca yazarla yapılan röportaj, çalışmaya yön vermiş; söz konusu eserlerin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi noktasında önemli imkânlar sağlamıştır. Araştırma neticesinde, çalışma kapsamında incelenen eserlerin çocuklara değer aktarımı konusunda zengin örnekler içerdiiği tespit edilmiştir.

Gümüş (2017), araştırmasında Aytül Akal'ın çocuk romanlarını değerler eğitimi bağlamında incelemiş, Aytül Akal'ın 2015 yılına kadar yayımlanmış çocuk romanlarının içerdiiği değerleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre Akal'ın çocuk romanlarında en çok iyilikseverlik ve geleneksellik değer grubuna ait alt değerlere rastlanmıştır. Alt değer olarak ise en çok sevgi değerine ait ifadelere rastlanmıştır. Sevgi değerinden sonra sırasıyla romanlarda işlenme sıklığı en çok olan değerler şunlardır: sorumluluk, saygı, arkadaşlık-dostluk, doğruluk- dürüstlük, şefkat-merhamet, yardımseverlik. Romanlarda işlenme sıklığı en az olan değerler ise şunlardır: bağımsız ve özgür düşünebilme, girişimcilik, iletişime açıklık, kanaatkârlık, özgüven, selamlaşmak, vatanseverlik.

Yeniay (2019), araştırmasında Behiç Ak'ın 2018 yılına kadar yayımlanmış hikâyelerindeki değerleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre Behiç Ak'ın hikâyelerinde, alçak gönüllülük, arkadaşlık ve dostluk, cömertlik, çalışkanlık, dürüstlük, kanaatkârlık, merhamet, paylaşmak, saygı, sevgi, tasarruf etme, teşekkür etme, ümit, vefa ve yardımseverlik değerlerine rastlanmıştır. En çok yer alan değer, sevgi değeri olmuştur.

Özay (2019), tarafından yapılan araştırmada çocuk edebiyatı açısından Ülker Köksal'ın romanları değerler eğitimi yönüyle incelenmiştir. İncelenen eserlerde en çok sevgi değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu değerden sonra en çok dayanışma, arkadaşlık ve yardımseverlik değerleri işlenmiştir. Eserlerde en az işlenen değerler sırasıyla; vatanseverlik, hoşgörü, sağlıklı olmaya önem verme ve alçakgönüllü olma değerleridir.

Erişik (2019), araştırmasında çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallimci'nin ilkokul düzeyindeki kitaplarını değerler eğitimi bağlamında incelemiştir. Her bir çocuk kitabı içerisinde bulunan; estetik, bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal, dini ve ahlaki değerler tespit edilmiştir. İncelenen

yirmi dört tane çocuk kitabı içerisinde sırası ile en çok sosyal, ahlaki, bilimsel, estetik, dini, ekonomik ve siyasi değerlerin işlendiği görülmüştür. Sonuç olarak Yazar Hasan Kallımcı'nın ilkokul düzeyindeki çocuk kitaplarının sosyal, ahlaki, bilimsel, dini, siyasi, ekonomik ve estetik değerler bakımından zengin olduğu sonucuna varılmıştır.

Yukarıda araştırmalar incelendiğinde araştırmalara konu olan edebi eserlerde genellikle sevgi değerinin yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte araştırmacıların çeviri eserleri değil de, Türk Edebiyatından eserleri değerler eğitimi bakımından inceledikleri görülmektedir. Araştırmalarda genellikle edebi eserlerdeki değerlerin tespit edilip değerler eğitime olan katkıları üzerinde durulduğu ifade edilebilir. Bu araştırmada ise eserleri ile dünya genelinde bilinen yazar Leo Lionni'nin dilimize çevrilmiş olan resimli çocuk kitapları ele alınarak değerler eğitimi bakımından incelenecektir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın kapsamı, modeli, veri toplama ve veri analizine dair bilgilerin yanında yorumlara da çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Leo Lionni'nin resimli kitaplarındaki değerler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Olayların, algıların ve bakış açılarının doğal ortamda bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ortaya konulmasına dönük sürecin takip edildiği, belge analizi, görüşme ve gözlem gibi veri oluşturma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalara nitel araştırma denir (Yıldırım ve Şimşek, 2016 s. 41). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgulara ilişkin bilgiye yer verilen yazılı materyallerin analizinden oluşur.

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunda Leo Lionni'ye ait on resimli çocuk kitabı yer almaktadır. Araştırmada Yüzyüz, Dünyanın En Büyük Evi, Tırtıl Boyu, Pezzettino, Yeşil Kuyruklu Fare, Frederick, Yoğun Bir Yıl, Cornelius Masalı, Matthew'un Rüyası, Alexander ve Oyuncak Fare kitapları ele alınarak incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda kitaplara ait özellikler yer almaktadır.

Tablo 10.

Araştırma grubundaki eserler

Kitap Adı	Yayınevi	Baskı sayısı ve yılı	Sayfa sayısı
Yoğun Bir Yıl	Elma Çocuk	7.Baskı:2022	28
Pezzettino	Elma Çocuk	22.Baskı:2022	32
Tırtıl Boyu	Elma Çocuk	3.Baskı:2022	30
Matthew'un Rüyası	Elma Çocuk	3.Baskı:2022	29
Dünyanın En Büyük Evi	Elma Çocuk	6.Baskı:2022	30
Frederick	Elma Çocuk	17.Baskı:2022	26
Cornelius Masalı	Elma Çocuk	2.Baskı:2022	28
Yeşil Kuyruklu Fare	Elma Çocuk	6.Baskı:2022	29
Yüzyüz	Elma Çocuk	11.Baskı:2022	28
Alexander ve Oyuncak Fare	Elma Çocuk	5.Baskı:2022	29

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kitaplar incelenirken Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında (2022) bulunan değerler listesi dikkate alınarak kitaplarda yer alan değerler belirlenmiştir. Bu değerler şunlardır: Saygı, sevgi, duyarlılık, açık görüşlü olma, adalet, aile birliğine önem verme, alçak gönüllü olma, bağımsızlığa önem verme, sorumluluk sahibi olma, şükretme, temizlik, affedici olma, barışsever olma, bencil olmama, bilimsellik, centilmenlik, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, demokrasi bilinci, doğruluk, dostluk, edepli olma, eşitlik, etik kurallara bağlılık, fedakarlık, görgülü olma, güvenilir olma, hoşgörü, insana değer verme, iyi niyet, kadirşinaslık, kanaatkarlık, merhamet, milli birlik ve beraberlik, misafirperverlik, mürüvvet, namuslu olma, nezaket sahibi olma, onurlu olma, ölçülü olma, paylaşma, sabır, sadelik, sağlıklı olmaya önem verme, vefalı olma, yardımlaşma, israf

etmemedir. Araştırmada Leo Lionni'nin eserleri yukarıda belirtilen değerler doğrultusunda incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Ulaşılan verilerin anlamını çözümlene süreci veri analizi olarak ifade edilmektedir. Elde edilen sonucu aktarma; bulguları bir araya getirme, yorumlayıp çözümlene şeklinde dir (Vural, 2020).

Betimsel analiz yöntemi bu çalışmanın veri analizinde seçilen yöntemdir. Bu yaklaşıma göre eserlerden inceleme sonucu bulunan veriler özet hale getirilir ve bununla ilgili yorumlarda bulunulur. Çeşitli yollarla elde edilen görüşlerin etkili bir şekilde aktarılması hedefiyle alıntılar yoğun bir şekilde kullanılır. Buradaki hedef ulaşılan verileri yorumu yapılmış ve düzeni sağlanmış bir şekilde okuyucuya ulaştırmaktır (Yıldırım ve şimşek, 2018).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında temel problem ve alt problemlerden yola çıkılarak Leo Lionni'nin on çocuk kitabına yönelik bulgulara yer verilmiştir. Leo Lionni'nin kitaplarındaki değerler Millî Eğitim Bakanlığındaki değerler listesi dikkate alınarak tespit edilmiştir (MEB 2022).

4.1. Dünyanın En Büyük Evi Kitabına Yönelik Bulgular

Dünyanın En Büyük Evi kitabında yavru bir salyangozun babasıyla olan diyaloguna yer verilmiştir. Babasının verdiği nasihatler ve bu süreçte yavru salyangozun yaşadıkları anlatılmaktadır. Hırsın insana nasıl yükler bindirdiği ve insanı nasıl ezdiği, çok ve büyük isteğinin nasıl sonuçlar meydana getirdiği mesaj yüklü bir eserdir. Kitapta yaşanan olaylar zincirinde değerleri içeren ve değerlere dönük mesaj veren cümleler aşağıda sıralanmıştır.

Bu kitapta toplam on bir değere ulaşılmıştır. Bu değerlerden en sık karşılaşılanlar çalışkanlık ve saygı değerleridir. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 11.

Dünyanın En Büyük Evi Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Çalışkanlık	2	<i>“Evlerini bir yapraktan diğerine taşıyor, çıt çıt yemek için yumuşak bir nokta arıyorlardı.”</i>
Saygı	2	<i>“Biri sorarsa babasının anlattığı hikayeyi anlatacaktı.”</i>
Anne babaya saygı	1	<i>“Babasının anlattığı hikayeyi hiç unutmuyordu.”</i>
Ölçülü olma	1	<i>“Evini hafif tut taşıması kolay olsun.”</i>

Sadelik	1	<i>“Baktıkları şeyin salyangozun evi olduğunu tahmin edememişler.”</i>
Sağlıklı olmaya önem verme	1	<i>“Salyangozlar başka lahanaya gitmiş ama küçük salyangoz hareket edemiyormuş.”</i>
Dostluk	1	<i>“Başının üstünde bir kelebek sürüsü uçuyormuş.”</i>
Açık görüşlü olma	1	<i>“Büyüdüğümde dünyadaki en büyük eve sahip olmak istiyorum.”</i>
Bağımsızlığa önem verme	1	<i>“Büyüdüğümde istediğim yere giderim.”</i>
Aile birliğine önem verme	1	<i>“Derken bir kurbağa ailesi, uzaktaki gölete giderken hayretle duruvermiş.”</i>
Estetik duyarlılık	1	<i>“Kendini sıkıp iterek ve çok çok isteyerek, parlak renklerle güzel desenler eklemeyi de başarmış.”</i>
Toplam	13	

Tablo 12 incelendiğinde, Dünyanın En Büyük Evi adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Salyangozların bazıları, sulu bir lahananın üzerinde yaşıyorlardı.” Cümlesi salyangozların özentisiz sade bir yaşantıya sahip oldukları mesajını vermesi yönüyle sadelik değerini içermektedir.

“Bir gün küçük bir salyangoz, babasına “Büyüdüğümde dünyadaki en büyük eve sahip olmak istiyorum” dedi.” Bu cümlede yavru salyangozun babasına düşüncelerini ifade etmesi açık görüşlülük değeriyle ifade edilebilir. Salyangozun kendine ait ayrı bir dünya kurmak isteyip bir ev hayali kurması ise bağımsızlığa önem verme değeriyle ilişkilendirilebilir.

“Bazı şeylerin küçüğü daha iyi olur.” Babanın söylediği bu cümlede ise evladına yönelik verdiği nasihatte sade olma ve ölçülü olma değerleri yer almaktadır. Ayrıca bu ifadede baba çocuğuna fazla hırsın vereceği zararlara yönelik de mesaj vermektedir.

“Şimdi, evinin dünyadaki en büyük ve en güzel ev olduğunu biliyormuş. Gururlu ve mutluymuş.” Yavru salyangozun çaba göstererek ve uğraşarak sonuca ulaşması çalışkanlık değeriyle, yaptığı evin güzelliği ise estetik ve duyarlılık değeriyle ilişkilendirilmektedir.

“Derken bir kurbağa ailesi, uzaktaki gölete giderken hayretle duruvermiş.” Bir ailenin varlığından bahsedilen bu cümlede aile bütünlüğüne yönelik vurgu olduğu için aile birliğine önem verme değerinin yer aldığı belirtilebilir.

“Evimi küçük tutacağım diye düşündü. Böylece büyüdüğümde istediğim yere giderim.” İfadesine bakıldığında yaşanacak olumsuzluklara ve kendine gelebilecek zararlara karşı ön alma olduğundan bu cümlede sağlıklı olmaya önem verme değerinin bulunduğu söylenebilir.

“Küçük salyangoz çok mutluymuş. Derken bir gün, hafif ve neşeli, dünyayı görmeye gitti.” Bu cümlede yavru salyangozun kendi başına bir şeyler yapabildiği, yalnız hareket edebildiğinden yola çıkılarak bağımsızlığına düşkünlüğü tespit edilmiş olup bağımsızlığa önem verme değerine yönelik bir bulgu olduğu söylenebilir.

“Asla böyle şaşırtıcı bir manzara görmemişsinizdir. Sıradan küçük bir salyangoz ve doğum günü pastasını andıran evi. Kendini sıkıp iterek ve çok çok isteyerek, parlak renklerle güzel desenler eklemeyi de başarmış.” Parlak renkler, göz alıcı güzellik ve desenlere yönelik ifade edilen tasvir edici cümleler duyarlılık değerine dönük olmakla birlikte bu değer alt boyutu estetik değerine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Kitabın başındaki yavru salyangoz-baba diyalogunda da görüldüğü üzere çocuğun babasının sözlerini dinlemesi, onu dikkate alması saygı değerini barındırmakta, saygı değerinin alt boyutu olan anne babaya saygı değerinin özellikle vurgulandığı görülmektedir.

4.2. Frederick Kitabına Yönelik Bulgular

Frederick adlı kitapta yaz mevsiminin sıcağında tüm fareler çalışmak için büyük bir mücadele verirken, Frederick isimli fare başka bir dünyadadır. Hayal dünyası, bakış açısı ve

gözlemleriyle diğerlerinden ayrılan bu fare arkadaşlarına yeni ufukların yolunu açmıştır. Bu hikayedeki değerler şu şekilde belirtilmiştir:

Aşağıdaki tabloda da ifade edildiği şekilde Frederick kitabında on farklı değer belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değerler açık görüşlü olma ve dostluktur. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 12.

Frederick Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Açık görüşlü olma	2	<i>“Sonra sahnedeki konuşur gibi şunları söyledi.”</i>
Dostluk	2	<i>“Beş minik tarla faresi taşlar arasında gizlendikleri yere gitti.”</i>
Misafirperverlik	1	<i>“O zaman Frederick’in sözcükler hakkında söylediklerini hatırladılar.”</i>
Yardımlaşma	1	<i>“Hepsi gece gündüz çalışıyordu.”</i>
Dayanışma	1	<i>“Küçük tarla fareleri mısır, fındık, buğday toplamaya başladı.”</i>
Bencil olmama	1	<i>“Frederick: Şimdi güneş ışınlarını gönderiyorum size.”</i>
Paylaşma	1	<i>“Birbirlerine tilkiler ile kediler hakkında hikayeler anlatıyorlardı.”</i>
Aile birliğine önem verme	1	<i>“İçinde bıcı bıcı konuşan bir fare ailesi yaşıyordu.”</i>
Şükretme	1	<i>“Şanslı değil miyiz dört mevsim olduğu için?”</i>
Alçak gönüllü olma	1	<i>“Frederick kızardı, alkışları kabul etti utana sıkıla.”</i>
Toplam	12	

Tablo 13 incelendiğinde, Frederick adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“İçinde bıcır bıcır konuşan bir fare ailesi yaşıyordu.” Cümleye bakıldığında bir aileden bahsedilmesi ve bir arada yaşanılıyor olması aile birliğine önem verme ve dayanışma değeriyle ilişkilendirilebilir.

“Küçük tarla fareleri de mısır, fındık, buğday ve saman toplamaya başladılar. Hepsi gece gündüz çalışıyordu.” Kitapta geçen bu ifade de farelerin kışlık yiyecek hazırlığına vurgu yapılmış, yardımlaşma ve çalışkanlık değerlerinin ön plana çıktığı görülmüştür.

“Böylece beş minik tarla faresi taşlar arasında gizlendikleri yere gitti. Başlangıçta bol bol yiyecekleri vardı. Mutlu bir aileydiler. Şanslı değil miyiz dört mevsim olduğu için.” İfadelerinde farelerin bir arada ve iyi anlaşmalarından yola çıkılarak dayanışma değerine atıfta bulunulurken farelerin içlerinde buldukları durumdan duydukları memnuniyet ise şükretme değerine yöneliktir.

“Frederick sözünü bitirdiğinde herkes alkışladı. Frederick kızardı, alkışları kabul etti. Biliyorum dedi.” Frederick adlı farenin yazın arkadaşları çalışırken biriktirdiği hayal gücü ürünü hikayeleri anlatması paylaşma değerine dönük bir değer olmakla birlikte, arkadaşlarını evinde ağırlayıp bu anlatıyı yapması onlara güzel davranması ise misafirperverlik değeriyle açıklanmaktadır. Frederick’in hikayelerini arkadaşlarından kıskanmadan anlatması, bencil olmama değeri ile ilgili olup, anlattıklarını direkt ifade etmesi açık görüşlü olma değeriyle ilişkilendirilebilir. Son olarak Frederick’in arkadaşları tarafından alkışlanması ve sonrasında yaşananlar eser aracılığıyla alçak gönüllü olma değerine yönelik verilmek istenen mesajla ilgilidir.

4.3. Cornelius Masalı Kitabına Yönelik Bulgular

Cornelius Masalı adlı kitapta farklılıklara ve özgünlüğe değinilmekle birlikte, insanların önce tepki gösterdikleri farklılıklara aslında içten içe nasıl özendikleri anlatılmaktadır. Öğrendiği bir hareketi arkadaşlarına öğreten bir timsahın yaşadıkları anlatılan bu hikâyede karşılaşılan değerler aşağıda sunulmuştur. Tabloya bakıldığında bu kitaptaki altı değer de aynı sıklığa sahip olduğu ifade edilebilir. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 13.

Cornelius Masalı Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Farklılıklara saygı	1	<i>“Ama diğerleri ne var bunda diyorlardı.”</i>
Yardımlaşma	1	<i>“Maymun: Biraz da yardım almak.”</i>
Çalışkanlık	1	<i>“Tek yapman gereken çok sıkı çalışmak.”</i>
Sabır	1	<i>“Cornelius maymununun numaralarını öğrenmek için çok çalıştı.”</i>
Dayanışma	1	<i>“Belli ki maymunda ona yardım etmekten mutluluk duyuyordu.”</i>
Bencil olmama	1	<i>“Bakın başımın üzerinde durabiliyorum.”</i>
Toplam	6	

Tablo 14 incelendiğinde, Cornelius Masalı adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Elbette dedi maymun. “Tek yapana gereken, çok sıkı çalışmak, biraz da yardım almak.” Cümlesinde sıkı ve düzenli egzersiz yapmaya dönük ifade sabırla aynı harekete yoğunlaşmayı

ifade ettiği için sabır değerini taşıdığı söylenebilir. Maymunun timsaha hareketi anlatması yardımlaşma değerini ifade ederken bu hareketi saklamadan açıkça göstermesi bencil olmama değeriyle açıklanabilir. Maymunla timsahın farklı özelliklere sahip olmasına rağmen ortak hareket etmeleri dayanışma değerine yönelik bir davranıştır.

“Cornelius, maymunun numaralarını öğrenmek için çok çalıştı.” Belli ki maymun da ona yardım etmekten mutluluk duyuyordu.” Bu iki ifade de maymunla timsahın dayanışma, yardımlaşma ruhuyla hareket ettiklerini göstermenin yanında, Cornelius’un öğrenmeye dönük azmi çalışkanlık değeri ile nasıl sonuç alındığını göstermektedir.

“İşte diğerleri, büyük bir hevesle başlarının üzerinde durmaya, kuyruklarından aşağı sallanmaya çalışıyorlardı.” Cornelius’un maymunda gördüğü davranış ve arkadaşlarının Cornelius’a yönelik verdikleri ilk tepki farklılıklara saygı değerini barındırmaktadır. Cornelius’un öğrendiği hareketi kendi gibi timsah olan arkadaşlarına öğretmesi de bencilce davranmadan bir yaklaşım geliştirdiğini göstermektedir.

4.4. Yeşil Kuyruklu Fare Kitabına Yönelik Bulgular

Yeşil Kuyruklu Fare adlı kitap özünden uzaklaşmanın sonuçlarını, eğlenirken ve yaşarken kendini unutmanın ne gibi sonuçlar vereceğini göstermektedir. Bu kitapta bulunan beş değer de bir sıklığa sahiptir. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 14.

Yeşil Kuyruklu Fare Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Paylaşma	1	<i>“Tarla fareleri: Bize şehri anlatsana dediler.”</i>
Şükretme	1	<i>“Yeniden kimliklerine dönmeleri güzeldi, gene mutlu vakit geçirmek için can atan gerçek fareler olmuşlardı.”</i>
Yardımlaşma	1	<i>“Biz de şişman salı düzenleyelim dedi fareler heyecanla.”</i>

Cesaret	1	“Bağırış ve çığlıklarla birbirlerini korkutuyor, sivri dişlerle birbirlerine gözdağı veriyorlardı.”
Farklılıklara saygı	1	“Çoğu peruk takmış, şapka giymişti, hatta bir kız fare kuyruğunu yeşile boyamıştı.”
Toplam	5	

Tablo 15 incelendiğinde, Yeşil Kuyruklu Fare adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Bir grup yaşam faresi huzurlu bir yaşam sürüyordu. Hep birlikte, bir Mardi Gras kutlaması yapmanın çok güzel olacağına karar verdiler.” Bu ifadeden farelerin bir yaşam alanını paylaştıkları, ortak bir yaşam alanı oluşturdukları anlaşılmaktadır.

“Çok çalıştılar. Yaprakları ince uzun kesip ağaçların ve çaluların alçak dallarına astılar. Saman, liken ve taç yaprakları topladılar.” Farelerin birlikte bu işleri yapmaları çalışkanlıkları yanında yardımlaşarak ortaya bir şey koyduklarını göstermektedir.

“Fil büyüklüğündeki fare: “Neden korkuyorsunuz?” dedi. “İyi de sen dünyanın en uzun faresisin! Dev bir faresin” dediler. “Şu gülünç maskeleri çıkarırsanız hepiniz dev fareler olacaksınız. Yeniden kendi kimliklerine dönmeleri güzeldi.” Fareler arasındaki bu konuşma, maskelerden dolayı eski hallerini unutan farelerin yine başka bir farenin uyarıları sayesinde maskelerden kurtulup eski hallerine dönme mutluluğunu göstermektedir. Bu durum onları şükretmeye yöneltmiştir. Bu ifadeler şükretme değerini ortaya çıkarmaktadır.

“Gene birbirinden korkmayan ve mutlu vakit geçirmek için can atan gerçek fareler olmuşlardı.” Bu cümlede de özlerine dönmelerinin mutluluğu şükretme değeriyle ifade edilmektedir.

“Yeşil kuyruklu fare dışında. O bir türlü kuyruğundaki boyadan kurtulamamıştı. Yağmuru ve ırmak suyunu denemişti.” Yeşil kuyruklu farenin kuyruğundaki boyanın çıkmaması onun bu

şekilde yaşamını sürdürmesi, diğer fareler açısından yeşil kuyruklu fareye dönük farklılıklara saygı değerinin içermektedir.

Tüm farelerin değişime dönük içsel güçlerine ve gelişen olaylara yönelik davranışlarına bakıldığında hikâyenin genelinde cesaret değerinin de önemli olduğu görülmektedir.

4.5. Yüzyüz Kitabına Yönelik Bulgular

Yüzyüz adlı kitap farklıya ve farklılıklara dönük mesajlar barındıran bir hikayedir. Eserde siyah bir balık üzerinden diğerlerinden farklı olmanın aslında bir zenginlik olduğu ve bu bilinçle birlikte hareket edildiğinde nasıl bir güce ulaşıldığı anlatılmaktadır. Cesaret, çalışkanlık ve yardımlaşma gibi değerlerin olduğu eserde, kitaptan örnek cümlelerle değerler aşağıda sıralanmıştır.

Yüzyüz adlı eserde yedi farklı değere ulaşılmıştır. Estetik duyarlılık üç sıklıkla en çok karşılaşılan değer durumundayken, bunu iki sıklıkla bencil olmama ve farklılıklara saygı değerleri takip etmektedir. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 15.

Yüzyüz Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Estetik duyarlılık	3	“Gökkuşağı renklerinde bir denizanası...”
Bencil olmama	2	“Birden buldum demiş. Onlara birbirlerine yakın yüzmeyi öğretmiş.”
Farklılıklara saygı	2	“Hepsinin rengi kırmızıymış, içlerinden biri midye kabuğu gibi siyahmış.”
Yardımlaşma	1	“Hep birlikte denizdeki en büyük balık gibi yüzeceğiz.”

Arkadaş sevgisi	1	“Hadi gidip yüzelim, oyun oynayalım.”
Bağımsızlığa önem verme	1	“Ama böyle durup bekleyemeyiz.”
Şükretme	1	“Çok geçmeden büyük balığı oradan uzaklaştırmışlar.”
Toplam	11	

Tablo 16 incelendiğinde, Yüzyüz adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Minik balıklar sürüsü, denizin kıyıtı köşelerinden birinde mutlu mutlu yaşıyormuş.” Burada mutluluğa ve birlikte yaşamaya dönük halinden memnun olma anlamı nedeniyle şükretme değeri öne çıkmaktadır.

“İçlerinden yalnızca biri, midye kabuğu gibi siyahmış.” Siyah balık aracılığıyla farklılıklara saygı değerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

“Bir tek Yüzyüz kaçabilmiş. Gökkuşağı renklerinde bir deniz anası... Yürüyen bir su çarkına benzeyen ıstakoz... Akide şekeri kayalarda yetişen bir deniz yosunu ormanı...” Metinden alınan bu cümlelere bakıldığında Yüzyüz’ün maruz kaldığı saldırıdan kurtulup özgürlüğüne devam edebilmesi bağımsızlığa önem verme değeriyle açıklanabilir. Cümlelerdeki tasvirlerle bakıldığında ise duyarlık değerinin baskın olduğu söylenebilir. Burada duyarlık değerinin alt boyutlarından estetik duyarlık ön planda olup görsel güzelliğe değinilmiştir.

“Derken, Yüzyüz tıpkı kendi sürüsüne benzeyen bir minik balıklar sürüsü görmüş. Hep birlikte denizdeki en büyük balık gibi yüzeceğiz.” Yüzyüz’ün arkadaşlarına yönelik yakın davranışları arkadaş sevgisi değerini barındırmakla birlikte, onlarla dayanışma içinde hareket ettiklerini de göstermektedir.

“Onlara birbirlerine yakın yüzmeyi öğretmiş. Yüzerken her biri kendi yerini korumuş. Böylece, sabahın serin sularında öğle güneşinde yüzmüşler. Çok geçmeden büyük balığı oradan uzaklaştırmışlar.” Kitaptaki bu cümleler ise Yüzyüz’ün sadece kendini düşünmediğini

arkadaşlarını da kolladığını göstermekte bu da bencil olmama değerini işaret etmektedir. Yüzyüz'ün diğer balıklara öğretici yaklaşımları, destek olması, birlikte bir şeyleri başarıp büyük balığı uzaklaştırmaları ise yardımlaşma değeri sayesinde gerçekleşmiştir.

4.6. Alexander ve Oyuncak Fare Kitabına Yönelik Bulgular

Alexander ve Oyuncak Fare adlı kitapta sevginin ne kadar büyük bir ihtiyaç olduğunu anlatan, arkadaşlığa, yakınlığa, birlikteliğe, ilgiye, şefkate vurgu yapılmıştır. Alexander ve Willy arasındaki diyaloglara yer verilmiş, Alexander'ın başta sevgi için oyuncak fare olmayı istemesi ancak yaşananlar sonucu öz varlığının bu haliyle ne kadar kıymetli olduğu gerçeğinin ortaya çıkması ele alınmıştır.

Dostluk, yardımlaşma ve arkadaş sevgisi değerinin kitapta en fazla yer alan değerler olduğu söylenebilir. Bu kitapta toplam on iki farklı değer olduğu ifade edilebilir. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 16.

Alexander ve Oyuncak Fare Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Dostluk	2	“Her fırsatta onu görmeye gidiyor, mutlu saatler geçiriyorlardı.”
Yardımlaşma	2	“Willy’yi benim gibi bir fareye dönüştürebilir misin?”
Arkadaş sevgisi	2	“Alexander da Willy’yi sevmeye başlamıştı.”
Şükretme	1	“Ama kendine bir arkadaş bulduğu için mutluysun.”
Kardeş sevgisi	1	“Willy’yi kucakladı, sonra birlikte bahçedeki yola koşular.”

Vefalı olma	1	“Bir kutlama partisi düzenlenmiş ve herkes bir hediye getirmiş.”
Sabır	1	“Evet gördüğü küçük mor bir çakıl taşıydı.”
Aile sevgisi	1	“Niçin bana da ona sarıldıkları gibi sarılmıyorlar.”
Fedakarlık	1	“Alexander günlerce bahçede mor çakıl taşı aradı.”
Merhamet	1	“Alexander ha ağladı ha ağlayacaktı. Zavallı Willy diye düşündü.”
Kanaatkar olma	1	“İstediği yalnızca birkaç kırıntıydı.”
Mürüvvet / Doğum	1	“Annie'nin doğum günüymüş.”
Toplam	15	

Tablo 17 incelendiğinde, Alexander ve Oyuncak Fare adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“İstediği yalnızca birkaç kırıntıydı.” Kitapta geçen bu ifade var olanla yetinmeyi anlatan bir cümle olduğu için kanaatkâr olma değeri ön plana çıkmaktadır.

“Bir de ne görsün? Başka bir fare! Ama kendisi gibi sıradan bir hayvan değil. Annie'nin en sevdiği oyuncayım.” Eserdeki bu ifadelerde kendi gibi bir fareyi görmenin mutluluğu, hemcinsine olan duygusal durumu, sevgisi arkadaş sevgisi değeri ile bağdaşırken, bulduğu arkadaşıyla kurduğu bağlar dolayısıyla dostluk değerine de ulaşıldığı söylenebilir.

“Halkalar çizerek dönmem için beni kurarlar, bana sarılırlar. Ama kendine bir arkadaş bulduğu için mutluydu.” Bu ifadelerde geçen sarılma, arkadaş bulmanın mutluluğu da merhamet ve arkadaş sevgisi değerleriyle ilişkilidir.

“Ben ancak beni kurduklarında hareket edebilirim. Ama önemi yok. Herkes beni seviyor. Alexander da Willy'yi sevmeye başlamıştı. İki arkadaş birlikte mutlu saatler geçiriyorlardı.”

Burada canlı bir fare olmayıp kurduklarında hareket edilmesine yapılan vurgunun yanında bu eksikliğe rağmen sevilmenin verdiği doyum ortaya koyulmuştur. Sevgi ihtiyacı, Alexander'ın bu sevgiye olan açlığı da düşünülünce sevginin nasıl bir dönüştürücü güç olduğu görülecektir. Bu sebeple bu cümlelerde ağır basan değer sevgi değeridir.

“Niçin bana da ona sarıldıkları gibi sarılmıyorlar, niçin beni de onu sevdikleri gibi sevmiyorlar?” Yukarıda belirtilen sevgi değerini destekler mahiyetteki bu cümlede de sevgi ve merhamet ihtiyacının giderilmesine yönelik beklenti açıkça ortaya koyulmuş sevgi ve merhamet değerlerine yönelik mesaj verilmiştir.

“Alexander günlerce bahçede mor çakıl taşı aradı.” Alexander'ın Willy için verdiği mücadele ve çaba arkadaşına yönelik vefa duygusuyla açıklanabilir. Dolayısıyla bir yakını için yaptığı bu özverili uğraş vefa değeriyle açıklanabilir.

“Annie'nin doğum günüymüş. Bir kutlama partisi düzenlenmiş ve herkes bir hediye getirmiş. “Zavallı Willy, ah zavallı!” diye düşündü. Kim ya da ne olmak istiyorsun? Willy'yi kucakladı, sonra birlikte bahçedeki yola koştular.” Burada doğum, düğün gibi özel günlerde yapılanlarla ilgili bir değer olan mürüvvet görülmektedir. Kitaptaki bu cümlelere bakıldığında Alexander'ın Willy için elinden geleni yapması fedakârlık değerini gösterirken, birlikte yapılan işler yardımlaşma değerine işaret etmektedir. Alexander'ın yılmadan Willy'nin de kendisi gibi canlı bir fare olması için verdiği ısrarlı çaba ve emekler esnasındaki kararlılığı sabır değeriyle açıklanabilir. Hikâyede doğum için hediyelerin gelmesi de kardeş sevgisi değeri olarak belirlenmiştir.

Alexander'ın önce oyuncak fareye dönüşmek istemesi ardından yaşananlar neticesinde şu anki canlı halinin ne kadar kıymetli olduğunu fark etmesi de şükretme değeri olarak ifade edilebilir.

4.7. Matthew'un Rüyası Kitabına Yönelik Bulgular

Matthew'un Rüyası adlı kitapta estetik ve sanat vurgusunun yoğun olduğu görülmektedir. Aile ve çocuğun hayallerinin birbirinden farklıdır. Hikâyede mutluluk, kendini ait hissettiğin yerde olmanın huzuruna yönelik mesajlar yer almaktadır. Bu kitapta toplam sekiz farklı değere

ulaşmış olup değerlerin sıklığı aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 17.

Matthew'un Rüyası Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Mürüvvet / Düğün	1	<i>“Bir çift fare tek yavrularıyla tozlu tavan arasında yaşıyordu.”</i>
Çalışkanlık	1	<i>“Çok çalıştı, neşeli şekiller ve renklerle dolu büyük tuvaler çizdi.”</i>
Estetik duyarlılık	1	<i>“Dağlar, gürül gürül akan ırmaklar ve rüzgara boyun eğen dallar...”</i>
Sanata saygı	1	<i>“Bir gün Matthew'u ve sınıf arkadaşlarını müzeye götürdüler.”</i>
Aile birliğine önem verme	1	<i>“Matthew ressam oldu. Sonra Nicoletta'yla evlendi.”</i>
Sorumluluk sahibi olma	1	<i>“Biliyorum dedi, artık biliyorum. Ben ressam olmak istiyorum. Zamanla ünlü oldu. Fareler resimlerini görmeye, satın almaya geldiler.”</i>
Merhamet	1	<i>“Nicoletta'ya sarıldı. Sonsuza kadar burada kalalım diye fısıldadı.”</i>
Arkadaş sevgisi	1	<i>“Matthew bir başka küçük farenin karşısında buluverdi kendini.”</i>
Toplam	8	

Tablo 18 incelendiğinde, Matthew'un Rüyası adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Bir çift fare, tek yavrularıyla tozlu tavan arasında yaşıyordu.” Mutlu bir aileden bahsedilen bu ifadede aile birliğine önem verme değeri görülmektedir.

“Matthew’un ileride büyük işler başaracağına inanıyorlardı. Matthew’a ne olmak istediğini sorduklarında, “Bilmiyorum... Dünyayı görmek istiyorum” diyordu. Kendinden geçmiş, bir salondan ötekine dolaşiyor, hayran hayran resimlere bakıyordu. Matthew hiç bu kadar mutlu olmamıştı. Nicoletta’ya sarıldı.” Bu ifadelerde Matthew’un kendi iç alemindeki heyecanlarından bahsedilirken Nicoletta’ya sarılması merhamet ve sevgi değerinin alt boyutu olan arkadaş sevgisini ön plana çıkarmaktadır.

“Matthew’un gördükleri değişmeye başladı. Şekiller birbiriyle kucaklaştı ve karmaşık ıvr zıvır yığınının soluk renkleri canlandı. Matthew ressam oldu. Çok çalıştı, neşeli şekiller ve renklerle dolu büyük tuvaler çizdi.” Matthew’un çok çalışarak hayallerine ulaşmasının anlatıldığı bu bölümde çalışkanlık değerine vurgu yapılmış, Matthew’un çalışkanlığı sayesinde bu başarıları elde ettiği üzerinde durulmuştur.

“Sonra Nicoletta’yla evlendi.” Matthew’un Nicoletta ile olan evliliği mürüvvet değeri olduğunu göstermektedir. Değerler listesine bakıldığında düğün, evlilik mürüvvet değerinin bir alt boyutudur. Burada da evlilik merasimi mürüvvet değeri olarak açıklanabilir.

“Zamanla ünlü oldu ve dünyanın dört bir yanından fareler, onun resimlerini görmeye, satın almaya geldiler. En büyük resmi, şimdi müzede asılı duruyor. “Adı, Rüyam.” Metinde ailenin ve diğer insanların ortaya konulan sanat ürünlerine yönelik yaklaşımları saygı değerinin bir alt boyutu olan sanata saygı değeriyle örtüşürken, ortaya konulan sanat eserlerinin güzelliğine yönelik ifadeler ise duyarlılık değerinin bir alt boyutu olan estetik duyarlılıkla açıklanabilir.

Matthew’un büyük emek, çaba ve gayretleri sonucu başarıya ulaşmasında anahtar rol oynayan değer ise sorumluluk sahibi olma değeridir. Matthew elde ettiği bu başarıya sorumlu davranışları sayesinde ulaşmıştır.

4.8. Tırtıl Boyu Kitabına Yönelik Bulgular

Tırtıl Boyu adlı kitapta olaylar bir kızılgerdan ile tırtıl arasında geçer. Bu hikâyede zekâ ürünü çözümler ve sabırla atlatılan süreç anlatılmaktadır. Sabır ve hoşgörü değerinin öne çıktığı bu

kitapta toplam dört farklı değere ulaşılmış, değerlerle ilgili sayısal veriler tabloda aktarılmıştır. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 18.

Tırtıl Boyu Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Sabır	1	<i>“Tırtıl flamingonun boynunu, tukanın gagasını, balıkçılın bacaklarını ölçtü.”</i>
Hoşgörü	1	<i>“Demek öyle dedi kızılgerdan. Şu kuyruğumu ölç o zaman”</i>
Nezaket sahibi olma	1	<i>“Beni yeme, ben mühendis tırtılım.”</i>
Ölçülü olma	1	<i>“Bir, iki, üç, dört, beş tırtıl boyu...”</i>
Toplam	4	

Tablo 19 incelendiğinde, Tırtıl Boyu adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Ben mühendis tırtılım. Yararlıyım. “Kolay” dedi tırtıl. “Bir, iki, üç dört, beş tırtıl boyu.” Kızılgerdanın tırtılı yeme kararına tırtıl soğukkanlı bir biçimde ve hoşgörü ile yaklaşmıştır. Nezaketle cevap vererek kızılgerdanın öfkesini üzerine çekmemiştir. Kızılgerdanın doğasında onu yemek olduğunu bildiği için hoşgörü değeri ön plana çıkmaktadır. Hikâyenin genelinde ise tırtıl sabrını muhafaza ederek küçük ama kararlı adımlarla kızılgerdanı oyalamış ve ona yem olmaktan kurtulmuştur. Tırtılın yaşadığı olaydan kurtulmasını sağlayan sahip olduğu bir başka değer de ölçülü olmaktır. Dengeli ve aceleci davranmayarak bu zor durumu savuşturmayı bilmiştir.

4.9. Pezzettino Kitabına Yönelik Bulgular

Pezzettino isimli kitabın adı “Zerrecik” anlamına gelen İtalyanca bir kelimedir. Pezzettino kitabında görüntünün yanıltıcılığı, çocukların öz farkındalıklarını artırarak potansiyellerini ortaya çıkarmaya dönük mesajlar içeren diyalogların olduğu görülmektedir.

Pezzettino kitabı incelendiğinde yedi farklı değer olduğu söylenebilir. Bu değerlerden en sık karşılaşılanı açık görüşlü olma değeridir. Bu değeri cesaret, çalışkanlık ve paylaşma takip etmektedir. Kitapta yer alan değerlere ait tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 19.

Pezzettino Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Açık görüşlü olma	4	<i>“Acaba ben sizin parçanız mıyım?” diye sordu.”</i>
Cesaret	3	<i>“Onun dışında herkes kocamandı ve cesaret isteyen harika işler yapıyordu.”</i>
Çalışkanlık	2	<i>“Pezzettino ertesi sabah erkenden kayığıyla yola çıktı.”</i>
Paylaşma	2	<i>“Ben kendimim diye sevinçle bağırdı.”</i>
Vefalı olma	1	<i>“Pezzettino mutlu görünüyordu, bu nedenle arkadaşları da mutlu oldular.”</i>
Nezaket sahibi olma	1	<i>“Afedersiniz dedi koşana...”</i>
Arkadaş sevgisi	1	<i>“Bütün arkadaşları onu bekliyordu.”</i>

Tablo 20 incelendiğinde, Pezzettino adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Adı Pezzettino’ydu. Onun dışında herkes kocamandı ve cesaret isteyen, harika işler yapıyordu. Sonunda, Pezzettino bir mağarada yaşayan bilgeye gitti. Açık denizde zorlu bir yolculuk yaptı.” Pezzettino’nun kendinden çok büyüklerle iletişime geçmesi, arayış içinde olması ve mağaradaki bilgeye gitmesi onun cesaretini gösterdiği için cesaret değeri eserde birden fazla yer alan bir değerdir.

“Sırlısklam ve yorgun bir şekilde Pat Adası’na ulaştı. Bir an önce eve varabilmek için bütün gece kürek çekti.” Pezzettino’nun uzun uğraşlar sonucu adaya varması ve eve dönmek için verdiği mücadele çalışkanlık değeriyle açıklanabilir.

“Afedersiniz dedi koşana, Acaba ben sizin parçanız mıyım? Ey bilge sizin parçanız mıyım ben? ” Pezzettino’nun rastladığı kişilere soru sorma üslubu nezaket sahibi olma değeriyle karşılaşılmaktadır.

“Bir parçam eksik olsa nasıl yüzebilirim, Bir parçam eksik olsa nasıl koşabilirim.” Pezzettino’nun soru sorduğu kişiler ve bilgenin ona verdiği cevaplar açık görüşlü olma değeriyle açıklanabilir.

“Bütün arkadaşları onu bekliyordu. “Ben kendimim!” diye sevinçle bağırdı. Pezzettino mutlu görünüyordu. Bu nedenle arkadaşları da mutlu oldular.” Pezzettino’nun arkadaşlarıyla olan diyalogu ve birbirlerine karşı olan duygusal bağları da sevgi değerinin alt boyutu olan arkadaş sevgisi değeri ile örtüşmektedir. Arkadaşlarının Pezzettino’yu beklemeleri onu önemsediklerini göstermektedir. Bu durum vefalı olma değerini göstermektedir. Pezzettino’nun karşılaştığı kişilerle ve bilgeyle olan paylaşımları, arkadaşlarıyla mutluluğunu paylaşması da paylaşma değeri ile ifade edilebilir.

4.10. Yoğun Bir Yıl Kitabına Yönelik Bulgular

Yoğun Bir Yıl adlı kitapta hediyeleşme öne çıkmaktadır. Doğanın sundukları, tabiatın önemi ve ikili ilişkilere dair fareler ve ağaç arasında geçen bir hikâyedir.

Yoğun Bir Yıl kitabında on iki farklı değer olduğu belirlenmiştir. Bu değerlerden paylaşma eserde en fazla bulunan değerdir. Nezaket sahibi olma, yardımlaşma, dayanışma, arkadaş sevgisi ve çevreye duyarlılık ise diğer değerlerdir. Kitapta yer alan değerlere ait Tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 20.

Yoğun Bir Yıl Kitabında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık	Örnek Cümleler
Paylaşma	3	<i>“İstedığınız kadar alın dedi Woody ve ikizler doyana kadar yediler.”</i>
Doğal çevreye duyarlılık	2	<i>“İnsanlar sigara ve kamp ateşi konusunda dikkatsiz davranıyorlar.”</i>
Arkadaş sevgisi	2	<i>“İkizler Woody’yi görmeye gittiler. Onunla arkadaş olmuşlardı.”</i>
Dayanışma	2	<i>“Üzülme Woody biz seni koruruz.”</i>
Yardımlaşma	2	<i>“Elindeki kutu ağacın çevresine dikilecek filizler ve çiçek tohumlarıyla doluydu.”</i>
Nezaket sahibi olma	2	<i>“Woody’yle tekrar bir araya geldiklerinde üzgün görünüyorsun dediler.”</i>
Açık görüşlü olma	1	<i>“İkizler Woody’ye çiftlikte yaşayan inekleri, atları ve tavukları anlattılar.”</i>

Vefalı olma	1	<i>“Mayısta geri döndüklerinde ah Woody ne güzel olmuşsun dedi.”</i>
İyi niyetli olma	1	<i>“İçim içime sığmıyor. Tomurcuklarımın büyümeğe başladığını hissediyorum.”</i>
Dostluk	1	<i>“Üç arkadaş bütün gün sohbet edip oynadılar.”</i>
Temizlik	1	<i>“Hortum ve su bulmak için bir koşu çiftliğe döndüler.”</i>
Aile birliğine önem verme	1	<i>“İkizler anne babalarıyla deniz kıyısına gittiler.”</i>
Toplam	19	

Tablo 21 incelendiğinde, Yoğun Bir Yıl adlı kitapta yer alan değerler ve örnek cümleler görülmektedir. Kitapta tespit edilen değerler ve bu değerlere yönelik ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Kendileri gibi çiftlikte yaşayan inekleri, atları ve tavukları anlattılar. Yine de ikizler Woody’yi görmeye gittiler. Onunla arkadaş olmuşlardı.” İkizler ile Woody arasında kurulan arkadaşlık sevgi değerinin alt boyutu olan arkadaş sevgisi ile ifade edilebilir.

“Bu yağmurlar çok yararlı” dedi Woody. “Yağmur benim için gerekli.” Üç arkadaş bütün gün sohbet edip oyun oynadılar.” Üç arkadaşın aralarındaki iletişime bakıldığında açık görüşlü olma değeri görülmektedir. Farelerin ağaçla kurdukları ilişkiye bakıldığında dostluk değerinin de olduğu söylenebilir.

“Evlerine dönerken Willie, “Woody’nin koşamaması ne yazık!” dedi.” İkizlerin ağaç Woody’ye yönelik yaklaşımları iyi niyetli olma değerini ortaya çıkarmaktadır.

“İnsanlar sigara ve kamp ateşleri konusunda dikkatsiz davranıyorlar.” Kitaptaki olaylar zincirine bakıldığında doğayı korumaya yönelik hassasiyetin ön planda olduğu görülmektedir. Bu ifadeden de yola çıkarak duyarlılık değerinin bir alt boyutu olan doğal çevreye duyarlılık değerinin varlığı söylenebilir.

“İkizler bakıştılar. “Üzülme Woody, biz seni koruruz” deyip hortum ve su bulmak için bir koşu çiftliğe döndüler. Alevler neredeyse arkadaşlarına ulaşmıştı ama ikizler tam zamanında

yetiştiler. “Winnie, Willie, size nasıl teşekkür etsem bilemiyorum” dedi Woody.” Metinden alınan bu bölümlerde fareler Winnie ve Willie’nin ağaç Woody’ye karşı korumacı tavırları vefalı olma değeri ile su ve hortum bulmaları ise yardımlaşma değeri ile ilişkilendirilebilir. Burada ikizlerin birlikte hareket edip Woody’ye yardım etmeleri ise dayanışma ruhuyla açıklanabilir.

“İkizler anne babalarıyla deniz kıyısına gittiler.” İkizlerin anne babalarıyla birlikte hareket etmeleri aile birliğine yapılan vurguyu göstermektedir.

“Ama önce veda etmek için Woody’ye uğradılar.” İkiz farelerin Woody’yi unutmadan veda etmeyi düşünmeleri bir vefa örneğidir.

“Uyandırmayalım” dedi Willie. Ona nefis bir dilim peynir vereceğim. “Biliyorum” dedi Winnie gülerken, “ama önemli olan düşüncedir.” Ağaç Woody ve ikiz fareler arasındaki hediyeleşme süreci birbirlerine karşı nezaket sahibi olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte kendilerine ait olan şeyleri başkasına sunmaları da paylaşma değeri ile açıklanabilir.

Hediyelerin verilmesi esnasında temizliğe yapılan vurgu ve gülüşmeler ise temizlik değerine işaret etmektedir.

Leo Lionni’nin Kitaplarından Yer Alan Değerler

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen kitaplarda yer alan tüm değerler ve bu değerlerin ne sıklıkla kitaplarda yer aldığı gösterilmektedir. Kitaplarda yer alan değerlere yönelik tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 21.

Leo Lionni’nin Kitaplarında Yer Alan Değerler

Değerler	Sıklık
Sevgi	9

Açık görüşlü olma	8
Yardımlaşma	8
Duyarlılık	7
Paylaşma	7
Dostluk	6
Saygı	6
Çalışkanlık	6
Nezaket sahibi olma	4
Dayanışma	4
Aile birliğine önem verme	4
Cesaret	4
Şükretme	4
Vefalı olma	3
Sabır	3
Bencil olmama	3
Merhamet	2
Ölçülü olma	2
Bağımsızlığa önem verme	2
Mürüvvet	2
Temizlik	1

İyi niyetli olma	1
Fedakarlık	1
Kanaatkar olma	1
Hoşgörü	1
Alçak gönüllü olma	1
Misafirperverlik	1
Sadelik	1
Sağlıklı olmaya önem verme	1
Sorumluluk sahibi olma	1
Toplam	104

Araştırma kapsamında incelenen kitaplara yönelik değerler tablosuna bakıldığında, otuz ayrı değere ulaşıldığı görülmektedir. Kitapta sevgi değeri en çok karşılaşılan değerdir. Ardından kitapta en fazla yer alan değerler açık görüşlü olma ve yardımlaşma değerleridir. Bu değerleri paylaşma ve duyarlılık, dostluk, saygı, çalışkanlık değerleri takip etmektedir. Nezaket sahibi olma, aile birliğine önem verme, dayanışma, cesaret ve şükretme değerleri kitap yer alan değerlerdendir.

Değer tablosuna bakıldığında, temizlik, iyi niyetli olma, fedakârlık, kanaatkâr olma, hoşgörü, alçak gönüllü olma, misafirperverlik, sadelik, sağlıklı olmaya önem verme ve sorumluluk sahibi olma değerleri ise birer kez tespit edilen değerlerdir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

İncelenen on çocuk kitabından elde edilen bulgulara bakıldığında her kitapta birden fazla değer olduğu görülmüştür. Bu veri, Leo Lionni kitaplarının değerlerin kazandırılmasında zengin bir içeriği barındırdığını eserler olduğunu göstermektedir. Araştırmada her bir kitabın içeriğinde farklı alanlara dönük değerlerin olduğu da görülmüştür. Bu da Leo Lionni eserlerinin farklı boyutlardaki değerleri içerdiğini göstermektedir. Leo Lionni kitapları doğa, çevre, insan, sağlık vb konularda farklı alanlardaki değerleri de içermektedir.

İncelenen on çocuk kitabından otuz farklı değere ulaşılmıştır. Sevgi(9), açık görüşlü olma(8), yardımlaşma(8), duyarlılık(7), paylaşma(7), dostluk(6), saygı(6), çalışkanlık(6), nezaket sahibi olma(4), dayanışma(4), aile birliğine önem verme(4), cesaret(4), şükretme(4), vefalı olma(3), sabır(3), bencil olmama(3), merhamet(2), ölçülü olma(2), bağımsızlığa önem verme(2), mürüvvet(2), temizlik(1), iyi niyetli olma(1), fedakarlık(1), kanaatkar olma(1), hoşgörü(1), alçak gönüllü olma(1), misafirperverlik(1), sadelik(1), sağlıklı olmaya önem verme(1), sorumluluk sahibi olma(1) değerleri kitapta yer alan değerler olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda da en fazla yer alan değer, sevgi değeri olarak tespit edilmiştir. İnsanın psikolojik olarak en çok gereksinim duyduğu, ikili ilişkilerde herkes tarafından benimsenmesi gereken, karşılıklı güven duymayı sağlayan, pek çok bedensel ve ruhsal rahatsızlığın giderilmesinde başat rol oynayan değer sevgidir (Çintaş, 2009). Anne sevgisi, kardeş sevgisi, arkadaş sevgisi, vatan sevgisi gibi alt boyutları olan sevgi değeri insan hayatının merkezindeki ana değerdir (Sönmez, 1994).

Bu araştırmada kapsamında incelenen kitaplarda yardımlaşma ve dostluk değerlerine sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Karataş (2024)'ın "Tilda Elma Çekirdeği" kitap serisinin değerler eğitimi açısından incelenmesi çalışmasında da dostluk ve yardımlaşma değerleri eserlerde en

fazla yer alan değerler olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmada da yardımlaşma ve dostluk en sık bulunan değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada tespit edilen değerlerden birisi de duyarlılıktır. Artuğ (2023)'un Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öykülerindeki değerleri tespit ettiği araştırmasında da duyarlılık değerinin sıklıkla kitaplarda yer aldığı tespit edilmiştir. Kılıç (2019)'ın Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde ve romanlarında yer alan değerleri tespit ettiği araştırmasında da duyarlılık değerinin eserlerde en fazla yer alan değer olduğu görölmüştür.

Bu araştırmada paylaşma ve yardımlaşma önde gelen değerlerdendir. Arık (2021)'ın Suzan Albek'in çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi adlı çalışmasına da en çok ulaşılan değerlerin yardımlaşma ve paylaşma olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte bu araştırmada nezaket sahibi olma tespit edilen başlıca değerlerden birisidir. şahin (2019)'ın Hasan Latif Sarıyüce'nin roman ve hikâyelerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi adlı çalışmasında da sıklığı en fazla olan değerlerden birisi nezaket sahibi değildir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda cesaret, vefalı olma, kanaatkâr olma değerlerinin var olduğu görölmektedir. Kavaklı (2019)'nın Mavisel Yener'in masal kitaplarının değerler eğitimi açısından incelediği araştırmasında da cesaret, vefalı olma ve kanaatkâr olma tespit edilen değerler arasında yer almıştır.

Bu araştırmada tespit edilen değerlerden birisi de bağımsızlıktır. Sarıçam (2022)'ın Nazlı Eray'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelenmesi araştırmasında eserlerde bağımsızlık değerinin sıklıkla yer aldığı görölmüştür. Bununla birlikte bu araştırmada tespit edilen değerlerden birisi de fedakârlıktır. Doğaner (2021)'in Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarında değerler eğitimi çalışmasında da en sık karşılaşılan değerler arasında fedakârlık değeri vardır.

Bu araştırmada tespit edilen değerlerden birisi de sağlıklı değildir. Erdem (2023)'in İsmail Güçtaş'ın çocuklara yönelik eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi çalışmasında da sağlıklı olma ulaşılan değerlerden birisidir.

Sonuç olarak araştırma kapsamında incelenen Leo Lionni eserlerinin içinde bulundurdukları farklı değerler ve bu değerlerin sunuluş biçimi ile değerler eğitiminde yararlanılabilecek nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

- Leo Lionni'nin resimli çocuk kitapları değerler eğitimi kapsamında ders materyali olarak kullanılabilir.
- Leo Lionni'nin resimli çocuk kitapları değerler eğitimi ile ilgili etkinliklerde kullanılabilir.
- Leo Lionni kitaplarındaki değerler ve bu değerlerin kazandırılmasına yönelik etkinlikler okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve Türkçe öğretmenleri ile paylaşılabilir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N. (2017). Kıbrıs Türk masallarında değerler. *Folklor/Edebiyat*, 23(90), 231-244.
Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fe/issue/39356/464261>
- Aksakal, M. S. (2020). Nurettin Topçu'nun Türkiye'nin Maarif Davası İsimli Eserinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 615763).
- Altıntaş, M. E. (2012). Bireycilik ve toplumculuk tartışmaları bağlamında değerler eğitimi yaklaşımları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 31-52. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/302431>
- Araştırmaları Dergisi*, 1(32), 115-132. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26246/276454>
- Arıcı, A, F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, S ve Aybek, B. (2019). *Uygulama Örnekleriyle Çokkültürlü Eğitim ve Değerler Eğitimi*. Anı Yayıncılık. (s.41).
- Avcı, N. (2007). *Üniversite gençliğinin bireysel ve toplumsal değerlere ilgi ve bakışı: Süleyman Demirel üniversitesi örneği*, Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, DEM Yayınları, 819-851.
- Aydın, M. (2011). "Değerler, işlevleri ve ahlak". *Eğitime Bakış*, 7 (19), 39-45.
- Aydın, M. (2011). Değerler İşlevleri ve Ahlak. *Eğitime Bakış Dergisi*, 19, 39-45. doi: <https://doi.org/10.18069/fusbed.10221>
- Aydın, M. Z. ve Gürler, Ş. A. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi-Yöntemler, Etkinlikler, Kaynaklar*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Aydın, M. Z., Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler Etkinlikler Kaynaklar*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Bacanlı, H. (2011). Değer, değer midir? *Eğitime Bakış*, 7(19), 18-21.

- Bağcı, H. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atasözleri ve deyimleri algılama düzeyi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 91-110. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156983>
- Balat, G.U. & Dağal, A. B. (2006). *Okul öncesi dönemde değerler eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Berk, L. E. (2013). *Çocuk gelişimi*. Çev. Prof. Dr. Ali DÖNMEZ, Ankara: İmge Kitabevi.
- Biel, A., (2002). "Values as determinants of environmental behaviour", Life-Cycle Approaches to Sustainable Consumption Workshop Proceedings Interim Report, International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Austria. akt. Karalar, R., ve Kiracı, H. (2010) "Bireysel değerlerin sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik öğretmenler üzerinde bir araştırma". *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 2/2, s:79-106. Erişim adresi: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=19809>
- Bilgin, N. (2023). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. Bağlam Yayıncılık: İstanbul.
- Binyıl Şahin, N. (2019). *Sabahattin Ali'nin eserlerinde değerler eğitimi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 552357)
- Bolat, Y. (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimi anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(29), 322-348. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/857109>
- Can, N. (2022). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1), 103- 119. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/219280>
- Cevizci, A. (2010). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Çağlayan, A. (2013). *Ahlak Pusulası Ahlak ve Değerler Eğitimi*. Dem Yayınları.
- Çapoğlu, E. & Okur, A. (2015). Ortaokul 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde yer alan değerler. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 90-104. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/suje/issue/20640/220105>

- Çelik, N. N., & Arıĝ, A. S. (2022). Resimli çocuk kitaplarında Atatürk ve Cumhuriyet değerlerinin incelenmesi (1950-1997). *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 5(2), 58-76. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1982057>
- Demir, N. (2019). *Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Çile" adlı eserde kök değerlerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi] Atatürk Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 578422).
- Demirtaş, T. (2012). *Değerler eğitiminde edebî ürünlerden yararlanma: Nasreddin Hoca fıkraları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 328104).
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan ilk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilmaç, B. & Ulusoy, K. (2012). *Değerler Eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Enginün, İ. (1987). *Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış. M. R. Şirin İçinde, Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Fichter, J. (2001). *Sosyoloji Nedir?* Nilgün Çelebi (çev.). Atilla Kitabevi: Ankara.
- Fischer, R. & Smith, P. B. (2004). Values and organization aljustice: Performance and seniority-basedal location criteria in the United Kingdom and Germany. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(6), 669– 688. Erişim adresi: <https://www.wgtn.ac.nz/psyc/about/staff/pdf/values.pdf>
- Foulque, P. (1994). *Pedagoji Sözlüğü*. Cenap Karakaya (çev.). Sosyal Yayınlar: İstanbul.
- Geçgel, H., Çakmak-Güleç, H. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Kök Yayınları.
- Gönen, M., & Balat, G. U. (2002). Çocuk kitaplarına yeni bir yaklaşım: İnternet'te resimli çocuk kitapları. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(2), 163-170. Erişim adresi: <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/view/880>
- Güngör, E. (1995). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. Ötüken Neşriyat: İstanbul.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

- Güngör, E. (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequence*, Beverly Hills CA: Sage.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. Timaş Yayınları: İstanbul.
- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kara, A. (2015). *Early acquisition of figurative competence: Comprehension of idiomatic expressions in Turkish between seven and eleven years of age*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 380067)
- Karalar, R., ve Kiracı, H. (2010) "Bireysel değerlerin sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik öğretmenler üzerinde bir araştırma". *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 2/2, s: 79-106. Erişim adresi: <https://isarder.org/index.php/isarder/article/view/22/20>
- Kardaş, S. (2020). Bitlis Halk Masallarının Çocuğa Uygunluğu ve Değerler Eğitimine Katkısı Üzerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:652258).
- Keskin, S., & Baş, M. (2015). Sosyal Medyanın Tüketici Davranışları Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 51-69. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/287146>
- Keskin, Y. (2008). Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması. *Yayınlanmış doktora tezi*. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 226374)
- Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve din eğitimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 13(2), 31-54. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46889>
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Kızıler, H. (2014). Ahlaki değerlerin şahsiyet oluşumuna etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(204), 5-17. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/441915>
- Körükçü, Ö., Acun Kapıkıran, N. ve Aral, N. (2016). Resimli çocuk kitaplarında Schwartz'ın modeline göre değerlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 133-151. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/24653/260758>
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 300398)
- Kuşdil, E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Scwartz Değer Kuramı", *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76. Erişim adresi: <https://psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320000000m000233.pdf>
- Lionni, L. (2022) *Pezzettino* (22.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Tirtıl Boyu* (3.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Yoğun Bir Yıl* (7.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Matthew'un Rüyası* (3.Baskı). Ankara:Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Frederick* (17.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Cornelius Masalı* (2.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Yeşil Kuyruklu Fare* (6.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Yüzyüz* (11.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Alexander ve Oyuncak Fare* (5.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lionni, L. (2022) *Dünyanın En Büyük Evi* (6.Baskı). Ankara: Elma Yayınları.
- Lüle Mert, E. (2010). Türkçenin sözvarlığı açısından Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masallar. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/619371>

- Maltepe, S. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterlilikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 398-412. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/857109>
- MEB (2022). *Değerler eğitimi yönergesi*. Erişim: 5 Mayıs 2024, http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerleregitimi.pdf.
- Muğaloğlu, E. Z. (2006). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının bilimin doğasına ilişkin görüşlerini açıklayıcı bir model çalışması* (Yüksek lisans tezi). Türkiye YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 191726).
- Norton, R. (1999). *Mistress of Udolpho: The Life of Ann Radcliffe*. Bloomsbury Publishing.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Çocuk edebiyatı* (Altıncı Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (1987). *Dünya Çocuk Edebiyatının Ana Çizgileri*. Serhat Yayınevi: İstanbul
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk Edebiyatı* (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oran, G. ve Temizyürek, F. (2016). " La Fontanie Orman Mahkemesinde" adlı eserin çocuk edebiyatı açısından uygunluğunun incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 1(2), 28-45. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/564313>
- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (2), 37-60. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/210644>
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler eğitimi dergisi*, 1(3), 217-240. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/302607>
- Pektaş, D. Ve Kangal, B. S. (2015). Okul öncesi dönem resimli çocuk kitaplarındaki dil sanatlarının incelenmesi. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale"* Hacettepe Üniversitesi, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 383191)
- R. Kaymakcan vd. (Ed). *Değerler ve Eğitimi* (819-852). İstanbul: Dem yay.
- Rokeach, M, (1973). *The Nature Of Human Values*, New York: The Free Press.

- Şahin, C. (2018). Social media addiction scale-student form: the reliability and validity study. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 17(1), 169-182. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1165731.pdf>
- Sallabaş, M. E. (2012). “Ömer Seyfettin hikayelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (18), 59-68. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/183122>
- Samur, A. Ö. (2011). *Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 279111).
- Schwartz, S. (1996). Values Priorities and Behavior:Applying a Theory of Integrated Values
- Schwartz, S. H. & Bilsky, W. (1987). Toward a universalpsychologicalstructure of humanvalues. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53: 550-562. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1988-01444-001>
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of humanvalues? *Journal of Social Issues*, 50(4): 19–45. doi: 10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x
- Schwartz, S. ve Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-62. doi: 10.1037/0022-3514.53.3.550
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. (1. Basım). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Seyyar, A. (2004). *Davranış Bilimleri Terimleri (Ansiklopedik Sözlüğü)*. Beta Yayınları: İstanbul.
- Şahin, N. (2017). Cengiz Aytmatov’un eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerileri, [Doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 475975).
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Konya: Suna Yayınları.
- Şimşek, T. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Turizm ve Kültür Bakanlığı

- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2015). *Çocuğa Adanmış Konuşmalar II*. İstanbul: İz.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dergisi*, CX (780), 12, 31. Erişim adresi: <https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3>
- Tahiroğlu, M. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitimi Etkinlik Örnekleri*. Turan, R ve Ulusoy, K.(ed.), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (3. Baskı) içinde (s. 339-366). Pegem Akademi Yayıncılık
- Tavuş, Z. G. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun hikayelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 425155)
- TDK (2019). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim adresi: 08 Ocak 2024, <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tezcan, M. (2016). *Sosyolojiye Giriş*, (9. Baskı). Anı Yayıncılık. (s. 315-316)
- Tezcan, M. (2018). *Değerler Eğitime Sosyolojik Yaklaşım*. Anı Yayıncılık.
- Topal, Y. (2019). “Değerler eğitimi ve on kök değer”. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254. doi: 10.18795/gumusmaviatlas.543521.
- Topçam, A. B., & Yorulmaz, B. (2023). En çok satılan resimli çocuk kitapları: Hangi değerleri barındırıyorlar? *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 47-72. doi: <https://doi.org/10.47951/mediad.1160959>
- Toz, H. (2010). *Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem
- Turan, S. & Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Bahar 2008*, 6(2), 227259. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26112/275108>
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2020). *Değerler Eğitimi*, (6. Baskı). Pegem Yayıncılık.
- Ulusoy, K., & Turan, D. R. (2007) *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 207042).
- Ulusoy, K., Dilmaç, B. (2014). *Değerler Eğitimi*, Pegem Akademi, 2.Baskı, Ankara.

- Ungan, S., Demir, E. (2016). Günümüz çocuk edebiyatı yazarları ve eserleri üzerine bir araştırma. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 1(1), 40-65. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/315588>
- Utku, İ. E., & Direkci, B. (2020). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi: Kültür Dizisi-I Örneği. *Journal of Education and New Approaches*, 3(2), 101-114. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1393840>
- Veziroğlu, M., & Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'ndaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163). Erişim adresi: <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/1204>
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi: Eğitimde yeni ufuklar*. Akçağ Yayınları.
- Yazar, T. (2020). Değer Eğitimi Yaklaşımları. Izgar, G. Ve Dilmaç, B. (ed.), *Değer Eğitimi Kavram, İlke ve Yaklaşımlar*. Pegem Akademi Yayıncılık (s. 147-178)
- Yazıcı, K. (2006). 'Değerler eğitimine genel bir bakış', *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/156875>
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 19, 500-522. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156875>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Yıldız, D. Ç. (2011). "İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değeri". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 203-230. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/257770>
- Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2007). *Eğitim Fakülteleri için Çocuk Edebiyatı*. Truva Yayınları.

